

LIVING OUTSIDE THE BINARY

KWALITATIEF ONDERZOEK NAAR DE LEEFWERELD VAN GENDER
NON-BINAIRE EN GENDERQUEER PERSONEN IN VLAANDEREN
EN BRUSSEL

Aantal woorden: 19769

Maite Frey Alvarez
Studentennummer UGent: 01702603

Promotor: Prof. dr. Joz Motmans

Academiejaar: 2018 – 2019

Vrije
Universiteit
Brussel

KU LEUVEN

Universiteit
Antwerpen

UNIVERSITEIT
GENT

universiteit
▶▶ hasselt

I. Abstract

Dit onderzoek biedt een algemeen overzicht over hoe de leefwereld van elf gender non-binaire en genderqueer (GNB) personen in Vlaanderen en Brussel eruit ziet. Er werd in het verleden vrij weinig onderzoek gevoerd naar deze doelgroep, hoewel onderzoek hieromtrent wel in de opmars is. GNB personen hebben unieke ervaringen die tot nu toe vooral in kwantitatief onderzoek werden weergegeven. Specifiek voor de situatie in België en Brussel is er zeer weinig onderzoek. Inzicht in de ervaringen van GNB personen werd verkregen aan de hand van biografische interviews en een open interviewstijl die vanuit een constructivistische visie opgebouwd werden. De topics waar verder op werd ingegaan zijn identiteitsvorming, sociale interacties, gezondheidszorg, wettelijke erkenning en intersectionaliteit. Binnen deze thema's liggen belangrijke aspecten die een rol spelen in het dagelijkse leven van GNB personen. Ze geven de barrières en ook de krachten weer die samenhangen met een non-binaire genderidentiteit.

Inhoudsopgave

I.	Abstract	3
II.	Inhoudsopgave	4
III.	Inleiding	6
IV.	Literatuurstudie	7
1.	Algemeen achterliggend kader	7
	Sociale categorieën	7
2.	Gender non-binariteit en genderqueer	10
	Definiëring van 'gender non-binariteit' en 'genderqueer'	11
	Cijfers	12
3.	Leefwereld van gender non-binaire en genderqueer personen	13
	Identiteitsvorming	13
	Sociale interactie	14
	Gevoel van eigenwaarde en mentale gezondheid	15
	Gezondheidszorg	16
	Wettelijke erkenning	16
V.	Methodologie	18
1.	Respondenten	18
2.	Methode van dataverzameling	19
	Visie	19
	Verloop	20
VI.	Resultaten	21
1.	Identiteitsvorming	21
	Benoemen van genderidentiteit	21
	Ontwikkeling van genderidentiteit	22
	Romantische en/of seksuele aantrekking	22
	Transgender	23
	Gatekeeping	24
2.	Sociale interactie	25
	Openheid	25
	Acceptatie	26
	Gender non-binaire en queer omgeving	27
	Taalgebruik en voornaamwoorden	27
	Educatie en representatie	29
3.	Gezondheidszorg	30
	Mantelzorg en zelfzorg	30

Algemene professionele hulpverlening.....	31
Transzorg.....	31
4. Wettelijke erkenning.....	33
Derde optie.....	33
Weghalen van ‘geslacht’ op wettelijke documenten.....	34
Link tussen beide oplossingen.....	34
5. Intersectionaliteit.....	34
VII. Discussie.....	36
1. Discussie van resultaten.....	36
2. Beperkingen van het onderzoek en suggesties voor vervolgonderzoek.....	37
VIII. Referentielijst.....	39
IX. Bijlagen.....	42

II. Inleiding

Gender non-binariteit (GNB) is iets dat in het verleden nog niet vaak onderzocht werd. Onderzoek hiernaar is nochtans wel in opmars. De laatste jaren is er telkens meer en meer onderzoek naar genderidentiteiten die zich buiten het binaire bevinden, zoals het onderzoek van Galupo, Pulice-Farrow, Clements, and Morris (2018); Goldberg and Kuvalanka (2018); Lykens, LeBlanc, and Bockting (2018); Nicholas (2018); Oakley (2016); Richards, Bouman, and Barker (2017); Richards et al. (2016); Titman (2014); V. Valentine (2015); Yeadon-Lee (2016). Het bestaand onderzoek is veelal kwantitatief georiënteerd, vooral in België is er weinig tot geen kwalitatief en diepgaand onderzoek naar de ervaringen van GNB personen. De bestaande onderzoeken focussen vooral op trans personen in het algemeen, waardoor ze vaak diepgang missen. Dit onderzoek poogt deel uit te maken van deze beweging en mee bij te dragen tot de huidige kennis omtrent GNB door diepgaand in te gaan op de ervaringen van GNB personen op verschillende vlakken. Dit is dan ook de grootste drijfveer van dit onderzoek.

De wereld is zeer binair opgedeeld, wat ervoor zorgt dat de mensen die zich hierbuiten identificeren zich in een unieke positie gaan bevinden die ook verschillende moeilijkheden met zich mee kan brengen zoals barrières in het ontwikkelen van een genderidentiteit (V. Valentine, 2015; Yeadon-Lee, 2016), onbegrip vanuit de omgeving (Bradford et al., 2018; Government Equalities Office, 2018), een verminderd gevoel van eigenwaarde en mentale gezondheid, hulpverlening die niet afgestemd is op de noden van GNB personen (Lykens et al., 2018; Richards et al., 2017; V. Valentine, 2015) en een gebrek aan wettelijke erkenning (Cannoot, 2017; Adam Smiley et al., 2017; Zeluf et al., 2016).

Om een breder inzicht in te krijgen in deze barrières zal in dit onderzoek de leefwereld van GNB personen specifiek onderzocht worden. Het doel is om een overzicht weer te geven van deze leefwereld door te bevrage waar GNB personen zelf het meeste waarde aan hechten in hun dagelijks leven als GNB persoon. Bevrage waar voor hen de grootste focus dient te liggen staat doorheen het hele onderzoek centraal. De brede hoofdvraag van dit onderzoek luidt daardoor: 'Welke aspecten spelen er in het dagelijkse leven van gender non-binaire en genderqueer personen ouder dan 17 jaar en wonend in Vlaanderen en Brussel, een belangrijke rol in hun genderidentiteit?' Deze vraag is redelijk breed, juist om de reden dat de input van de respondenten zo centraal mogelijk binnen het onderzoek kan blijven staan. Het onderzoek zal de topics van identiteitsontwikkeling, sociale interactie, gezondheidszorg en wettelijke erkenning onder de loep nemen en hier een overzicht van geven. Tegelijkertijd is er ook opening voor de personen om zelf zaken aan te brengen, ook buiten deze topics.

III. Literatuurstudie

In deze literatuurstudie van het thema wordt in eerste instantie een breed algemeen theoretisch kader geschetst waarin de visies worden weergegeven van waaruit deze studie zal vertrekken. Hierbij wordt eerst ingegaan op sociale categorisering om dan in te gaan op het postmodernisme en queer theorie en de sociale categorisering van gender. De visies op intersectionaliteit hierbinnen worden ook uitgelegd. Daarna zal deze literatuurstudie een brede uitleg geven over gender non-binaire en genderqueer personen. Als eerste wordt er een definitie gegeven van wat gender non-binariteit betekent, dan worden er cijfers weergegeven van gender non-binariteit, en ten slotte wordt er ingegaan op verschillende topics die volgens voorgaand onderzoek van belang zijn voor gender non-binaire en genderqueer personen. Deze topics zijn identiteitsvorming, sociale interactie, gevoel van eigenwaarde en mentale gezondheid, gezondheidszorg en wettelijke erkenning.

1. Algemeen achterliggend kader

Sociale categorisering en het effect van stereotypering zorgen ervoor dat bepaalde visies en ideeën gaan overheersen in de maatschappij. Dit wordt hieronder in eerste instantie verder geanalyseerd. Vervolgens wordt ook gender specifiek onder de loep genomen vanuit een sociaal constructivistische visie. Al deze zaken zijn van belang in de manier waarop er naar gender wordt gekeken in onze (Westerse) maatschappij. Het biedt een algemeen kader omtrent gender en geeft de visie weer van waaruit deze thesis zal vertrekken.

Sociale categorieën

Bij het kennismaken met iemand nieuw, gaan we deze telkens op één of meerdere vlakken indelen in sociale categorieën (bijvoorbeeld: 'zwart', 'lesbisch', 'vrouw', 'Marokkaans', enz.). Dit doen we vrij snel en aan de hand van verschillende factoren: het uiterlijk, de lichaamstaal en het gedrag van de persoon (Craeynest, Craeynest, Timperman, Van Vaerenbergh, & Vanhoomissen, 2008). Deze elementen bepalen onze eerste indruk en vormen onze gedachten en verwachtingen over iemand. De zaken die we waarnemen linken we vaak onbewust en enorm snel aan cognitieve schema's. Deze geven ons een breder en subjectief beeld over een persoon. Het probleem hierbij is dat de stereotype beelden en cognitieve schema's niet op iedereen (hetzelfde) van toepassing zijn. Iedereen is uniek, wat zorgt dat stereotiepe beelden bij een bepaalde persoon verkeerd kunnen zijn en niet zullen kloppen (Craeynest et al., 2008).

Sociale categorieën zijn sociale constructies. Deze categorisaties zijn niet van nature uit ontstaan, maar zijn gegroeid doorheen de sociale interactie tussen mensen. Dit wordt onder andere geponeerd door Butler (2002) en Lorber en Farrell (1991) die spreken over de sociale constructie van de categorie gender. Butler (2002) gaat zelfs nog een stap verder en spreekt ook over de sociale constructie van sekse. Elke sociale categorie is volgens de Vries (2015) breder dan enkel binaire opdelingen. De verschillende sociale categorieën zijn verbonden en verwerven met elkaar en dienen daardoor op een intersectionele manier bekeken te worden. Sociale categorieën zijn vaak gebaseerd op één aspect, terwijl mensen uit veel meer zaken bestaan dan enkel één categorie (Collins & Bilge, 2016; Crenshaw, 1994). Stereotypering kan gebeuren op basis van enkele kenmerken. Dit kan worden tegengewerkt door mensen beter te leren kennen. Op die manier biedt zich de kans om mensen beter te leren kennen en ze breder te gaan zien (Collins & Bilge, 2016; Craeynest et al., 2008).

Vervolgens speelt ook de sociale status een rol binnen de sociale categorisatie. Volgens McLeod, Lawler en Schwalbe (2014) wordt sociale status gecreëerd vanaf het moment dat iemand in een bepaalde groep zit en zich vergelijkt met personen in die groep. Ditzelfde doen we ook bij anderen aan de hand van de beoordeling of iemand tot een bepaalde groep behoort of niet. Indien we vinden dat iemand tot een groep of sociale categorie hoort, vergelijken we deze met de rest van de groep en kennen we deze een sociale status toe. Deze sociale status geven we aan de hand van de status die we

linken aan de volledige groep. Status is hierdoor een hiërarchische relatie van groepen waarin we individuen opdelen. We gaan de individuen hierdoor op een bepaalde manier gaan categoriseren. We beoordelen een individu aan de hand van stereotype ideeën die we hebben over een groep (McLeod et al., 2014). In *The psychology of stereotyping* van Schneider (2005) worden er als oorzaak van stereotypering twee zaken aangeduid. Een eerste oorzaak is de sociale cognitie of de gedachten die we hebben omtrent sociale interacties. Stereotypen worden gevormd door onze eigen ervaringen met anderen. Ervaringen gaan een bepaalde indruk nalaten en ervoor zorgen dat we een bepaald idee of een bepaalde gedachten in ons hoofd gaan hebben met betrekking tot die specifieke sociale interactie. Deze ideeën kunnen uiteindelijk leiden tot stereotypering. Nog een oorzaak is te vinden in de culturele benadering van stereotypen. Hierbij wordt beweerd dat stereotypen cultureel gevormd zijn. De omgeving waarin we opgroeien bepaalt dus met andere woorden hoe we over bepaalde zaken gaan denken. We krijgen bepaalde waarden en normen mee vanuit onze opvoeding die cultureel beïnvloed zijn. Dingen die spelen in de specifieke maatschappij en cultuur waarin je leeft, gaan ook een rechtstreekse invloed hebben op de stereotiepe ideeën die je vormt. Door beide zaken te gaan toepassen, gaat men cognitieve schema's opstellen op basis waarvan men mensen gaat indelen en hun gedrag of kenmerken gaat generaliseren (Craeynest et al., 2008; Schneider, 2005).

Machtsstructuren leggen een bepaalde hiërarchie bloot van deze sociale categorieën. Volgens Foucault (2012) is macht niet enkel restrictief en gelimiteerd. Hij stelt dat normen gereproduceerd worden door gevangenissen, religies, scholen, enz. Normen zorgen ervoor dat sociale relaties gedefinieerd worden en dat er onderdrukings- of minderhedenposities ontstaan. Macht wordt gereproduceerd en versterkt door 'disciplinary systems'. Een voorbeeld hiervan is dat mannen gesocialiseerd worden om beter te worden in handenarbeid dan vrouwen.

Sociale categorieën zijn volgens de Vries (de Vries, 2015) telkens gelinkt aan sociale posities op vlak van institutionele en structurele macht. Het gaat dus met andere woorden om complexe machtsverhoudingen. Elke as van een sociale categorie heeft een invloed op de andere assen. De Vries (2015) benoemt deze samenhang dan ook als enorm complex. Deze complexe samenhang heet intersectionaliteit, zoals benoemd door Kimberlé Crenshaw (1994). Zij klaagde aan dat sociale categorieën vaak gebaseerd zijn op enkel één aspect, terwijl mensen uit veel meer bestaan dan enkel één categorie (Collins & Bilge, 2016).

Volgens McCall (2008) zijn er drie verschillende benaderingen van sociale categorieën mogelijk: inter-categoriaal, intra-categoriaal en anti-categoriaal. Binnen een inter-categoriale visie ligt de klemtoon op de complexiteit van ongelijkheid. Men gaat hiermee structurele verschillen proberen aan te tonen tussen de sociale categorieën. Een tweede benadering is de intra-categoriale visie. Hier gaat men sociale categorieën gebruiken om mensen een stem te geven en ervaringen van specifieke groepen centraal te plaatsen. Als laatste is een anti-categoriale visie mogelijk. Hier gaat men de sociale categorieën deconstrueren. Men gaat in tegen de processen van in-en uitsluiting, categorisering en stereotypering.

Postmodernisme en queer theorie

Homo- en lesbische studies ontstonden volgens Jagose (1996) binnen een structuralistisch en modernistisch kader. Deze studies waren enorm gericht op identiteitenpolitiek en het gaan gebruiken van sociale categorisering om gelijke rechten te kunnen bekomen. Dit studieveld evolueerde doorheen de jaren en werd zich bewust van problematieken verbonden aan identity politics. Hierdoor evolueerde het meer naar een postmodernistisch en poststructuralistisch beeld. Binnen het postmodernisme gaat men stellen dat alles een culturele bodem heeft en gecreëerd is door de mens (Hutcheon, 2003). Men ging categorieën en taal in vraag stellen en daardoor dus ook identity politics (Derrida, 1997). Hiermee verbonden ontstonden queer studies, zoals besproken door Jagose (1996). Binnen queer theorie gaat men alle sociale categorieën zien als sociale constructies. Vanuit deze visie wilt queer theorie en het postmodernisme sociale categorieën gaan contrasteren en zich bewust

buiten die categorieën gaan bewegen. Men wil de sociale categorieën gaan deconstrueren (Derrida, 1997).

Queer theorie gaat ook binaire genderopdelingen mee in vraag stellen en bekritisieren (Jagose, 1996). Een van de voornaamste personen die hierover nadacht was Judith Butler (2002). Butler trok de normen omtrent seksuele en romantische aantrekking, gender en sekse in twijfel en legde actief de sociale constructie ervan bloot. Door gender te gaan zien als iets dat performatief is in plaats van natuurlijk, trekt ze ook de binariteit van onze westerse genderconstructie mee in vraag. Ditzelfde wordt aangehaald door Richards, Bouman en Barker (2017). Volgens hen zorgde queer theorie ervoor dat er meer ruimte kwam voor non-binaire genders.

Jagose (1996) stelt dat de term 'queer' ook vaak als zelfbeschrijving wordt gebruikt waarmee mensen identiteiten gaan benoemen die afwijken van het cisgender- en heteronormatieve perspectief. Het gebruik van de term 'queer' als self-descriptor kan volgens Jagose (Jagose, 1996) verschillende invullingen hebben. Zo kan het gebruikt worden als synoniem voor 'homoseksueel en lesbisch', het kan gebruikt worden als een standpunt waarmee men zich tegen identity politics gaat keren. Het kan gezien worden als iets dat niet vast staat, iets coherent en zelf-identificerend. Het gebruik van 'queer' als zelfidentificatie staat daardoor dus in sommige gevallen los van queer theorie, maar kan ook gebruikt worden als het doortrekken van queer theorie tot op het praktische niveau in het dagdagelijkse leven.

Gender als sociale categorie en construct

De sociale categorie waar in dit onderzoek specifiek op gefocust zal worden is die van genderidentiteit. Volgens Motmans en Longman (2017) werd in het verleden deze sociale categorie bekritiseerd omwille van het feit dat er in de westerse maatschappij een één-sekse-model heerste. In onze huidige maatschappij wordt er doorgaans gesproken van een binair twee-sekse-model met een man-vrouw opdeling. Deze opdeling geldt zowel voor genderidentiteit, biologische sekse als genderexpressie (2017).

Gender wordt door Lorber en Farrell (1991) en Richards, Bouman, Seal, Nieder en T'Sjoen (2016) benoemt als een sociaal construct. Dit construct begint vanaf de geboorte, waarbij we een sekse toegewezen krijgen op basis van onze genitalia bij de geboorte (Cannoot, 2017; Richards et al., 2016). Vervolgens worden baby's gekleed en behandeld op een specifieke manier afhankelijk van het feit of het om een meisje of een jongen gaat. Dat maakt dat een seksecategorie een gender status wordt door naamgeving, kledij en het gebruik van andere aspecten. Kinderen gaan na een tijdje gewend geraken aan deze verschillende behandeling en er ook op reageren door zich verschillend van elkaar te gaan gedragen en zich ook verschillend van elkaar te voelen (Lorber & Farrell, 1991; Richards et al., 2016). Vervolgens is volgens Lorber en Farrell (1991) sekse ook enorm belangrijk binnen de adolescentiefase. Seksuele gevoelens en verlangens worden enorm gegenderd en jongeren leren ook om op gegenderde manieren naar relaties te kijken. Later gaan mannen en vrouwen hun kinderen op een andere manier opvoeden, gaan ze een ander soort job uitoefenen afhankelijk van hun gender, enz. De beschreven zaken tonen aan dat gender sociaal geconstrueerd wordt van bij de geboorte. Het wordt opgelegd en aangeleerd. Dat maakt dat je het zelf ook gaat overnemen en zelf gaat voortzetten (cfr. 'doing gender' van Butler (2002) en West en Zimmerman (1987)).

Butler (2002) spreekt van een heteroseksuele matrix waarbij er een stereotype samenhang is tussen sekse, genderidentiteit, genderexpressie en seksuele/romantische aantrekking. De verwachting is dat er bij iemand die bij de geboorte 'man' toegewezen kreeg, dat deze zich ook zal voelen als een man, identificeren als man, gedragen als een man, kleden als een man, en dat deze zich ook tot vrouwen aangetrokken zal voelen. Het construct gender staat dus met andere woorden niet los van andere normen (Butler, 2002; Motmans & Longman, 2017).

Gendernormen zijn wel veranderlijk volgens Foucault (2012) en Lorber en Farrell (1991). Zo zorgen vaders bijvoorbeeld in de huidige westerse samenleving meer voor hun kinderen dan vroeger. Gender is afhankelijk van tijd en context. Zo bestond er bijvoorbeeld in het vroege Qajar een volledig ander gendersysteem dat niet zo binair was en veel meer samenhang met sociale klassen dan (onze huidige, westerse visies op) gender (Najmabadi, 2005). Zelfs in Europa bestonden er in het verleden andere, niet binaire, gendersystemen (Richards et al., 2017). Door deze fluiditeit kunnen normen omtrent identiteit en gender gedestabiliseerd en uitgedaagd worden (Lorber & Farrell, 1991).

Volgens Berger, Wallis en Watson (2012) is gender in plaats van statisch en reactief, juist performatief. Het ontwikkelt en ontplooit het zich continu verder en staat dus niet vast, is eerder fluïde en is ook veelzijdig (Berger et al., 2012; Diamond & Butterworth, 2008). Gender is een complexe vorm van zelf-representatie en is iets dat individueel gedefinieerd wordt. Het is dus met andere woorden iets dat door middel van zelf-identificatie ontstaat (Berger et al., 2012).

Volgens Jagose (1996) is gender een onderdrukkend classificatiesysteem. Zo is bijvoorbeeld iemands gender ervaring gebaseerd op verschillende factoren binnen de categorie van gender en ook op factoren binnen andere sociale categorieën. De Vries (2015) stelt dat er verschillende aspecten zijn aan gender, namelijk het legale gender/geslacht, de gender identiteit, de visie die anderen hebben over iemands gendercategorie, genderexpressie en de bestaande normativiteit en variaties die bestaan in een bepaalde samenleving op vlak van gender. Door deze verschillende aspecten van gender, zal gender dan ook in dit onderzoek gezien worden als een veelzijdig sociaal geconstrueerd concept (Tate, Youssef, & Bettergarcia, 2014).

Genderexpressie

Genderexpressie is iets dat Butler (2002) aanhaalt bij het bespreken van het concept van performativiteit. Mensen gaan 'aan gender doen' en dit telkens reproduceren binnen hun samenleving. Deze genderperformance is een soort van expressie van iemands gender. Men gaat zichzelf op een bepaalde manier tonen en presenteren door middel van kledij, lichaamshoudingen, gedragingen, stemgeluid, geur, enz. Al deze aspecten maken deel uit van de genderperformance beschreven door Butler. Onze genderexpressie wordt dus volgens Butler binnen stereotype normen vastgehangen aan ons geslacht en/of gender. Dit betekent dat er verwachtingen gecreëerd worden dat iedereen die 'man' toegewezen kreeg bij de geboorte zich ook mannelijk vertoont naar de buitenwereld toe. Echter stelt Butler (2002) ook dat niemand zich constant binnen deze strikte gendernormen kan gedragen en dat deze daardoor zeer repressief zijn. Deze zelfde performatieve visie werd ook aangehaald door de respondenten in het onderzoek van Fritz en Gonzales (2018). In dit onderzoek werd duidelijk dat vele trans en gender non-binaire respondenten zich zeer bewust waren van het performatieve aspect van hun gender en hier dus op een zeer bewuste manier mee omgingen.

Men kan bewust tegen de stereotiepe gendernormen ingaan. Dit is te zien in voorbeelden zoals bij drag kings, waarbij vrouwen een stereotiepe mannelijke genderperformance gaan gebruiken om de normen voor vrouwen te contrasteren (Halberstam, 1998). Butler (2002) ziet deze vormen van gender non-conformiteit niet als iets dat buiten de maatschappij staat of buiten de normen in de maatschappij. Ze zijn nog steeds volledig afhankelijk van de heersende gendernormen en gaan een soort oppositie vormen tegen deze normen. Ook deze opposities kunnen gekaderd worden binnen de samenleving en staan er dus nooit volledig van los.

2. Gender non-binariteit en genderqueer

De voorgaande ideeën en visies omtrent gender zijn van belang om gender als een construct te gaan analyseren en binnen een breed kader te plaatsen. In deze thesis zal nog verder ingegaan worden op gender en meer specifiek gender non-binariteit en genderqueer. Dit wordt hieronder meer specifiek

uitgelegd. Als eerste worden de termen gender non-binariteit en genderqueer verder uitgelegd, om dan vervolgens enkele cijfers weer te geven.

Definiëring van 'gender non-binariteit' en 'genderqueer'

Gender non-binariteit is volgens Richards, Bouman en Barker (2017) een identiteit die niet afhankelijk is van lichamelijke aspecten. Deze identiteit kan verschillen van persoon tot persoon. Zo zijn er mensen die identificeren met een gender anders dan een constante, statische categorisatie van 'man' of 'vrouw'. Dit gender kan vaststaan, fluïde zijn, mensen kunnen geen gender hebben, ze kunnen het niet eens zijn met het hele idee van gender, enzovoort. De ervaringen en identificaties van non-binaire personen kunnen zeer divers zijn. Richards, Bouman en Barker (2017) stellen dat deze populatie mensen er al jaren is, maar dat deze nu pas door het publieke, globaal Westerse oog opgemerkt wordt.

Stryker (2008) stelt dat gender niet simpel definieerbaar is. Dit werd ook duidelijk in het onderzoek van Fritz en Gonzales (2018), waarin het voor de onderzochte trans personen vaak moeilijk was om hun gender op een simpele manier uit te leggen. Gender is dus niet eenduidig definieerbaar en de uitleg die personen eraan geven kan ook enorm divers zijn.

Lorber (2006) stelt dat we in onze westerse maatschappij aan 'deliberate degendering' moeten gaan doen. Hiermee bedoelt ze dat we actief moeten gaan degenderen, maar tegelijk ook rekening dienen te houden met de heersende ongelijkheid en discriminatie op basis van gender. Om te gaan degenderen stelt ze dat er nood is aan 'gender trouble-makers'. Dit zijn mensen die actief gendernormen gaan uitdagen en in vraag gaan stellen. Gender wordt vaak geconstrueerd en in stand gehouden door dagdagelijkse interacties. Het feit dat je als persoon deze interacties actief gaat aanpassen en de-genderen, maakt dat je voor Lorber een 'gender trouble-maker' bent. Gender non-binaire en genderqueer personen kunnen mogelijks gezien worden als 'gender trouble-makers'. Ze gaan zichzelf actief buiten de gendernormen stellen doordat ze zich niet binnen binaire genders gaan identificeren (Richards et al., 2017).

Volgens Richards et al. (2017) is er een grote noodzaak naar het in kaart brengen van de gevarieerde geleefde ervaringen van non-binaire personen. Dit dient volgens hen meegenomen te worden in academische visies op gender. Dit vooral aangezien zulke ervaringen een bredere visie kunnen bieden op hoe het is om non-binair te zijn in een binair gegenderde samenleving. Het kan, zoals Lorber (2006) ook al aanhaalde, de huidige visies op gender contrasteren en in vraag stellen.

Nicholas (2018) stelt dat er een soort vijandigheid is in onze samenleving ten opzichte van non-binaire en genderqueer personen, dat vervat zit in het concept 'binary genderism'. 'Binary genderism' houdt in dat er een dwingend aspect vasthangt aan het twee-sekse/gender systeem. Binaire genderidentiteiten gaan gepaard met normalisering en privilege. Dat maakt dat personen wiens gender buiten deze binaire opvattingen vallen, te maken krijgen met 'othering' en gezien gaan worden als 'de ander'. Nicholas (2018) geeft als oplossing voor 'binary genderism' aan dat je 'queering' kan gaan gebruiken als een praktijk. Hiermee bedoelde de onderzoeker dat men meer queer visies die buiten het binaire genderconcept vallen ging hanteren in dagdagelijkse zaken. Als voorbeeld gaf de onderzoeker aan dat er meer queer topics dienden aangehaald te worden in de sekseducatie op school. Diezelfde oplossing wordt gegeven in het onderzoek van Goldberg en Kivalanka (2018). In dit onderzoek gaven transgender non-binaire studenten aan dat vakken die een verruimende blik op gender geven hen steun bieden. Het zorgt dat mensen de mogelijkheden krijgen om dieper over hun persoonlijke gender identiteit te gaan nadenken en het meer te gaan exploreren. Nochtans toont het onderzoek van Çavaria, GLSEN en Columbia Teacher College (2017) aan dat er volgens het merendeel (62,5%) van de LGBT-personen in Vlaanderen in de huidige lessen niet op een positieve manier over LGBT-thema's gesproken wordt.

Een term die voor velen binnen de doelgroep van GNB personen een rol speelt is genderdysforie. Genderdysforie verwijst naar het ongemak dat iemand kan ervaren bij de incongruentie tussen het gender dat die toegewezen kreeg bij de geboorte en diens genderidentiteit (Kuyper & Wijsen, 2014). Dit kan dus inhouden dat personen lichamelijk niet de kenmerken hebben die ze graag zouden willen hebben en daardoor mogelijks bepaalde ingrepen willen laten doen of bepaalde kledij willen dragen. Tegelijk kan genderdysforie ook inhouden dat personen sociaal gezien niet benoemd worden door anderen zoals het past bij hun genderidentiteit en dat ze dan bijvoorbeeld aan mensen in hun omgeving gaan vragen om hen op een bepaalde manier aan te spreken passend bij hun genderidentiteit (op dat moment). Deze incongruentie is niet bij iedereen eenduidig aanwezig, maar varieert juist van persoon tot persoon. De ene trans- en/of non-binaire persoon kan in veel grotere mate genderdysforie ervaren dan de andere, die mogelijks zelfs geen genderdysforie ervaart (Kuyper & Wijsen, 2014).

Cijfers

Titman (2014) stelde dat 0,4% van de populatie van het Verenigd Koninkrijk zichzelf als non-binair definieert bij het voorschotelen van de opties: 'female', 'male' en 'another description'. Titman (2014) stelde ook dat een kwart tot een derde van de trans personen zich identificeert buiten binaire genders. Vervolgens dient ook de EU LGBT-survey van het FRA (2014) vermeld te worden. Aan dit onderzoek namen 6579 trans personen deel waarvan 11% zich identificeerde als 'gender variant'. Ook het onderzoek van Grant et al. (2011) geeft cijfers weer over deze doelgroep. Hierbij waren er 14% van de 6450 respondenten die zich identificeerden als gender non-conform en daarnaast nog 3% dat zich identificeerde als gender non-conforming op een male-to-female spectrum en 9% gender non-conforming op een female-to-male spectrum.

Het onderzoek van Motmans, Wyverkens, and Defreyne (2018) naar transgender personen in België wijst uit dat trans personen vaak verschillende termen gaan gebruiken om zichzelf te benoemen en dus vaak niet bij één beschrijvende term blijven. 25% van de respondenten in dit onderzoek gaf aan dat ze non-binair (19,1%), polygender (2,4%) en genderfluïde (11,8%) waren wanneer ze volledig vrijgelaten werden om hun genderidentiteit te benoemen. Toen ze hierna gevraagd werden om zichzelf in te delen één van de vier opties gebruikt in het onderzoek ('(trans)man', '(trans)vrouw', 'Genderqueer/non-binair/ genderfluïde/polygender/agender' en 'ik weet het niet, heb geen voorkeur') veranderde dit echter naar 21,9%. Een mogelijke verklaring is, zoals hierboven al aangegeven, dat mensen verschillende beschrijvende termen gaan gebruiken om hun genderidentiteit te benoemen en dan op een moment waarop ze moeten kiezen een term gebruiken waarvan zij het gevoel hebben dat dat op dat moment het best past of het meest primeert.

Deze laatste studie geeft tenslotte ook aan dat de gemiddelde leeftijd van bewustwording van de genderidentiteit 12,9 jaar is. Desondanks ligt deze leeftijd voor gender non-binaire personen een stuk hoger, namelijk op 15,9% (Motmans et al., 2018).

Bij deze cijfers dienen er wel twee opmerkingen gemaakt te worden. Ten eerste is het volgens Motmans, Wyverkens en Defreyngender non-binaire (2018) op theoretisch en praktisch vlak niet mogelijk om exacte cijfers te geven van de groep van gendervariante personen. Ze stellen dat er geen registratie is van elke transpersoon, aangezien ze niet allemaal een (openlijk) medisch en/of juridisch traject afleggen.

Vervolgens geven de American Psychological Association (2015) en V. Valentine (2015) ook aan dat een deel van de gender non-binaire of genderqueer personen zichzelf niet als 'trans' gaat identificeren. De kans bestaat hierdoor dat een deel van de gender non-binaire en genderqueer personen ontbreekt in onderzoek naar transgender personen, aangezien zij zich mogelijks niet aangesproken voelen om deel te nemen aan zulke onderzoeken. Dit kan mogelijks te wijten zijn aan de definitie die voor de term 'transgender' gegeven wordt. 'Transgender' betekent het identificeren met een gender dat anders is

dan het geslacht dat je bij de geboorte toegewezen kreeg (Kuper, Wright, & Mustanski, 2018). Volgens Diamond en Butterworth (2008) is er aan de term 'transgender' ook een conventionele opvatting verbonden waarbij er wordt geïmpliceerd dat 'transgender' gelijk staat aan het in transitie gaan om van 'het ene (binaire) gender' naar 'het andere (binaire) gender' te gaan. In de conventionele opvattingen wordt transitie en verandering beschouwt als iets permanent in plaats van een tijdelijk proces.

D. Valentine (2007) stelt dat deze definitie niet vaststaat en veranderend is. Er wordt nog onderhandeld over de term, waardoor er nog een zekere openheid en fluiditeit rond bestaat. Vervolgens stelt de onderzoeker ook dat 'transgender' een zelfidentificatie is. Dat betekent dat mensen zelf gaan bepalen of ze zich definiëren als transgender of niet. Hierdoor zou het dus perfect mogelijk zijn dat mensen zichzelf wel thuis voelen in het label 'non-binair', maar niet in het label 'transgender'. De American Psychological Association (2015) stelt dan ook het gebruik van 'transgender and gender nonconforming' (TGNC) voor om zo inclusief mogelijk te zijn.

3. Leefwereld van gender non-binaire en genderqueer personen

In onderzoek wordt vaak gefocust op enkele topics omtrent gender non-binariteit die belangrijk blijken te zijn in de leefwereld van GNB personen. Enkele vaak terugkomende topics in de literatuur zijn 'identiteitsvorming', 'sociale interactie', 'mentale gezondheid', 'gezondheidszorg' en 'wettelijke erkenning'. Deze vijf topics zullen hieronder dan ook verder besproken worden.

Identiteitsvorming

Het ontwikkelen van een non-binaire of genderqueer identiteit is iets dat niet zo rechtlijnig wordt gezien als het ontwikkelen van een binaire (trans)genderidentiteit (Diamond & Butterworth, 2008). Er is een soort veelzijdigheid aan verbonden die zorgt dat het vormen van zo'n identiteit vaak eerder een proces is dat niet zomaar in binaire transitie-opvattingen kan gegoten worden. Het is veel complexer en onduidelijker. In het onderzoek van Diamond en Butterworth (2008) gingen de respondenten het categoriseren en labelen van hun genderqueer ervaringen bekritisieren. De enige reden waarom ze het nuttig vonden om labels te gebruiken was om aansluiting te vinden bij mensen met dezelfde ervaringen.

Volgens Fritz en Gonzales (2018) hebben verschillende aspecten een invloed op de ontwikkeling en het creëren van een non-binaire of genderqueer identiteit. Zo speelt onder andere sociale media een zekere rol (Fritz & Gonzales, 2018; Oakley, 2016). Door het zien van ervaringen en expressies van andere gender non-binaire en genderqueer personen gingen de respondenten in het onderzoek hun eigen identiteit ontwikkelen en voelden ze zich ook gemotiveerd om zelf meer actief bezig te zijn op sociale media omtrent hun eigen genderidentiteit. Sociale media speelt hier een specifieke rol in, omdat men vlot aan de verhalen en ervaringen van anderen geraakt (Fritz & Gonzales, 2018). Volgens Oakley (2016) en Darwin (2017) bestaan er online communities op Tumblr en Reddit waar LGBT+ of non binaire personen een soort veilige omgeving proberen te creëren waarin ze gender gaan deconstrueren.

Volgens Yeadon-Lee (2016) bestaat er een soort stereotype van gender non-binaire personen. Dit is namelijk dat ze jong zijn, wit, 'vrouw' toegewezen kregen bij de geboorte, een smalle lichaamsbouw hebben, dat ze androgyn zijn en 'stylish'. Dit stereotype komt voort uit de context van forums en blogs. Men gaat zich proberen te vergelijken met anderen en zich zo dus proberen te meten aan dit ideaalbeeld of stereotype. Non-binaire of queer genderidentiteiten krijgen hierdoor een bepaalde sociale status toegemeten. Men gaat bepaalde ideeën hebben over hoe gender non-binaire en genderqueer personen eruit zouden moeten zien.

Dit gaan vergelijken met anderen blijkt ook mogelijks nefaste gevolgen te kunnen hebben. De respondenten binnen de 'Battling the trans-enough blues'-survey van Green (2005) gaven aan dat het

gaan vergelijken met anderen binnen de trans community één van de dingen is die mee bijdragen tot het gevoel dat ze 'niet trans genoeg' zijn. Het gaan vergelijken was in dit onderzoek de meest gegeven reden voor dit gevoel. Dat betekent dus dat het zien van andere non-binaire en genderqueer personen (in het echt of via sociale media) er langs de ene kant voor kan zorgen dat non-binaire en genderqueer personen hun eigen genderidentiteit leren ontdekken, maar dat ze langs de andere kant ook zichzelf gaan proberen te vergelijken met deze personen en zich daardoor minder valide gaan voelen als trans-, gender non-binaire of genderqueer persoon.

Het concept van 'niet trans genoeg' zijn is iets dat binnen het onderzoek van V. Valentine (2015) ook aangehaald wordt. Hier wordt duidelijk dat het gevoel van niet trans genoeg zijn vaak gaat om de vergelijking met binaire trans personen. Zo gaan verschillende gender non-binaire personen zich voordoen als een binaire trans persoon om de hulpverlening te krijgen die ze nodig hebben.

Sociale interactie

Sociale interacties maken deel uit van het dagelijks leven van personen. Deze sociale interacties kunnen vaak beïnvloedt worden door gender. De mate waarin ze gender non-binaire en genderqueer personen open zijn tegenover hun omgeving omtrent hun genderidentiteit speelt een rol in de dagdagelijkse sociale interacties die ze hebben. Vervolgens kunnen ook micro-affirmaties en taalgebruik een aanzienlijke rol spelen hierin.

Openheid

Openheid over genderidentiteit kan een enorme rol spelen in de sociale interacties die gender non-binaire en genderqueer personen hebben. Zo hechtten de non-binaire trans personen in het onderzoek van Goldberg en Kuvalanka (2018) enorm veel belang aan de online en offline steun die ze kregen van anderen. Ze benoemden deze steun als significant in hun genderbeleving.

Wel wordt vastgesteld dat trans- (50%) en non-binaire trans personen (49,8%) minder open zijn tegenover al hun vrienden omtrent hun genderidentiteit dan LGB cisgender personen omtrent hun seksuele oriëntatie (62%). Van de respondenten in datzelfde onderzoek ontweek een significant hoger percentage non-binaire trans personen (76,3%) het om open te zijn omtrent hun genderidentiteit dan transvrouwen (58,9%) en –mannen (56,2%). Dit ontwijken was te wijten aan angst voor negatieve reacties (Government Equalities Office, 2018).

De gemiddelde leeftijd waarop Belgische gender non-binaire personen voor de eerste keer aan iemand vertellen over hun gender non-binaire identiteit ligt volgens het onderzoek van Motmans et al. (2018) op 25,8 jaar. Indien je dit naast de gemiddelde bewustwordingsleeftijd omtrent een gender non-binaire identiteit legt (15,6 jaar), dan valt op te merken dat er gemiddeld zo'n 10 jaar tijd zit tussen het moment waarop men beseft dat men gender non-binair is en de leeftijd waarop met dit voor het eerst vertelt tegen iemand. Ditzelfde onderzoek toont ook dat gender non-binaire personen minder leven volgens hun genderidentiteit (51,3%) in vergelijking met transmannen (82,3%) en transvrouwen (75,8%) (Motmans et al., 2018).

Microaffirmaties

De respondenten in het Amerikaanse onderzoek van Fritz en Gonzales (2018) richtten elk een soort crowdfunding campagne op om hun borstverwijdering te financieren. Hierbij kregen ze steun van mensen om zich heen. Deze steun maakte dat ze zich bevestigd of gevalideerd voelden in hun genderidentiteit. Dat maakte dat ze zelfs meer waarde hechtten aan het ontvangen van steun van anderen dan aan het ontvangen van donaties om hun borstverwijdering te financieren.

Galupo, Pulice-Farrow, Clements en Morris (2018) ondervonden een gelijkaardig resultaat. Zij deden onderzoek naar het effect van transgender microaffirmaties op non-binaire trans personen door hun partners. Trans personen gaan zich gevalideerd of bevestigd voelen in hun genderidentiteit omwille van transgender microaffirmaties, waarbij mensen in hun omgeving kleine, subtiele genderaffirmaties

gaan gebruiken en hun privileges als cisgender gaan erkennen. Dit kan door gendervalidatie, steun door middel van het aanpassen van het taalgebruik of gedrag, actief bijleren over non-binaire identiteiten en actief hun non-binaire partner gaan verdedigen ten opzichte van anderen omtrent hun genderidentiteit. Dagdagelijkse transgender microaffirmaties door de partner werken volgens de studie enorm goed om gender non-binaire personen beter te doen voelen.

Taalgebruik

Verschillende onderzoeken stellen dat taalgebruik een enorm belangrijke rol kan spelen voor gender non-binaire en genderqueer personen (Bradford et al., 2018; Goldberg & Kivalanka, 2018; Kuper et al., 2018; Richards et al., 2017). Zo stelden Bradford et al. (2018) dat taal een integrale rol had in het vormen van hun identiteit en interacties met anderen. Zo gaat bijvoorbeeld maar een zeer klein aantal gender non-binaire en genderqueer personen stellen dat ze gewoonlijk of altijd de mogelijkheid hebben om hun genderidentiteit te beschrijven op formuleren zoals ze die zelf ervaren (V. Valentine, 2015). Vervolgens stelt het onderzoek van Russell, Pollitt en Grossman (2018) dat het gebruik van de gekozen naam van trans personen kan zorgen voor minder depressieve symptomen, minder suïcidale ideeën en suïcidaal gedrag. Er is wel een tekort aan woorden om gender non-binaire en genderqueer ervaringen te beschrijven (Bradford et al., 2018; Diamond & Butterworth, 2008; Kuper et al., 2018; Oakley, 2016). Men vervalt vaak in binaire termen bij het specifiek gaan beschrijven, aangezien het taalgebruik gefundeerd is in het hegemonisch binaire discours (Oakley, 2016). In het onderzoek van Bradford et al. (2018) gaven verschillende genderqueer personen aan dat ze hun relaties gingen heroriënteren op vlak van taal en waar nodig nieuwe taal en nieuwe woorden gingen creëren.

Het correcte gebruik van voornaamwoorden kan van enorm belang zijn voor gender non-binaire en genderqueer personen. Goldberg en Kivalanka (2018) ondervonden dat gender non-binaire en genderqueer personen vaak 'they/them' (in het Nederlands die/hun) voornaamwoorden gebruikten. Dit wordt gezien als de genderneutrale variant voor zij/haar en hij/zijn. De respondenten gaven wel aan dat hierbij beperkingen waren, aangezien dit in het Engels (net zoals in het Nederlands) termen zijn die hoofdzakelijk dienen om te verwijzen naar meerdere personen (meervoud) en die in de situatie van gender non-binaire en genderqueer personen gebruikt worden voor één persoon (enkelvoud). Dit zorgt volgens de respondenten voor weerstand van anderen om de correcte voornaamwoorden te gebruiken. Tegelijk rapporteren de respondenten die 'they/them' verkiezen wel een gevoel van validering en affirmatie wanneer anderen deze voornaamwoorden voor hen gebruiken. Enkele respondenten gaven aan dat ze bij het wisselen van hun genderidentificatie doorheen de tijd ook meer belang gingen hechten aan hun voornaamwoorden. Echter gaan niet alle gendernon-binaire en genderqueer personen opteren voor 'they/them'. In het onderzoek van Goldberg en Kivalanka (2018) geeft een respondent aan dat deze specifiek niet koos voor 'they/them', aangezien dit grammaticaal niet helemaal correct was en dus voor meer weerstand zorgde. De respondenten gaven wel aan dat ze telkens een soort afwisseling maakten tussen het afdwingen van hun voornaamwoorden en hun verlangen naar privacy.

Gevoel van eigenwaarde en mentale gezondheid

Het onderzoek van Motmans et al. (2018) geeft weer dat van de onderzochte groep van gender non-binaire personen iets meer dan de helft (52,6%) rapporteerde een subjectief goede gezondheid te hebben. Deze cijfers lagen significant lager dan bij transvrouwen (75,4%).

Het onderzoek van Zeluf et al. (2016) geeft verschillende zaken aan die samenhangen met de gezondheidsbeleving van trans personen. Zichzelf identificeren als non-binair is één hiervan. Non-binaire en genderqueer personen hebben dan ook volgens verschillende onderzoeken een slechtere mentale gezondheid dan cisgender personen en binaire trans personen (Motmans & Burgwal, 2018; Government Equalities Office, 2018; Richards et al., 2017; Adam; Smiley et al., 2017; Thorne et al., 2018). Gender non-binaire en genderqueer personen ervaren volgens Richards et al. (Richards et al., 2017) op economisch en sociaal vlak meer kwetsbaarheid. Deze zaken kunnen leiden tot een mindere

levenstevredenheid, depressie (Adam; Smiley et al., 2017), suïcidale gedachten (Motmans & Burgwal, 2018; Motmans et al., 2018), angstgevoelens, een laag zelfvertrouwen en over het algemeen een laag gevoel van eigenwaarde (Thorne et al., 2018).

Deze factoren zijn volgens het onderzoek van Smiley et al. (2017) wel steeds afhankelijk van het land waarin de personen wonen, hun onderwijsniveau, hun leeftijd, hun financiële middelen en of de mensen deel uitmaken van een seksuele of ability minderheidsgroep of niet. Dit dient dus op een intersectionele manier bekeken te worden.

Gezondheidszorg

De huidige gezondheidszorg en zelfs specifiek de trans gezondheidszorg is vaak gefocust op binaire genderconcepten (Lykens et al., 2018). Dat maakt dat, zoals eerder aangehaald, verschillende non-binaire personen nooit open durven zijn omtrent hun non-binaire identiteit ten opzichte van hulpverleners. Dit omdat ze schrik hebben dat de hulpverleners hen 'niet trans genoeg' zouden vinden in vergelijking met binaire trans personen. In het onderzoek van V. Valentine (2015) ging dit om 29% van de 221 respondenten die nooit open waren over hun non-binaire identiteit en 28% soms.

Hetzelfde onderzoek maakt ook duidelijk dat verschillende gender non-binaire en genderqueer personen moeilijkheden ervaren om de nodige hulp te krijgen (V. Valentine, 2015). Zo worden ze minder serieus genomen bij medische problemen of noodzaken (Richards et al., 2017). Vaak weten ze ook niet goed naar waar ze moeten om trans-specifieke hulpverlening te verkrijgen. Non-binaire en genderqueer personen zoeken ook minder hulp omwille van hun genderidentiteit dan transmannen en transvrouwen. De grootste reden hiervoor is angst voor beoordeling en vooroordelen van de hulpverleners en het feit dat ze geen vertrouwen hebben in de hulpverlening (Adam; Smiley et al., 2017).

Verschillende gender non-binaire personen hadden al negatieve ervaringen binnen de hulpverlening en ook meer specifiek binnen genderklinieken. Deze negatieve ervaringen zijn grotendeels te wijten aan de binaire opvattingen van hulpverleners en de assumptie dat de non-binaire personen een 'traditionele transitie' wilden ondergaan (V. Valentine, 2015). Meer specifiek voelden verschillenden zich zelfs onder druk gezet om hun genderexpressie, naamkeuze, enz. meer binnen het binaire plaatje te laten passen. Negatieve ervaringen met hulpverlening gehad hebben in het verleden hangt volgens Zeluf et al. (2016) samen met een negatievere gezondheidsbeleving van de gender non-binaire en genderqueer personen.

Deze zaken maken het belangrijk om binnen de hulpverleningssector op beleidsniveau te zorgen voor inclusieve omgevingen voor de doelgroep van gender non-binaire en genderqueer personen die ook beter tegemoet kunnen komen aan de hulpvragen dat deze personen hebben (Motmans & Burgwal, 2018). Aanbevelingen hiervoor zijn de terminologie van de cliënten te gaan overnemen zonder dingen te gaan veronderstellen, aandachtig zijn voor de opties van tijdelijke en permanente fysieke veranderingen en open zijn om deze te bediscussiëren, aandachtig zijn voor de mogelijke voor- en nadelen van 'out' zijn en ook aandacht hebben voor de bredere culturele context van gender in het algemeen en non-binaire genders in het specifiek en de impact hiervan op de cliënt (Richards et al., 2017)

Wettelijke erkenning

De ouder(s)/voogd zijn verplicht om binnen de vijftien dagen na de bevalling bij de burgerlijke stand aan te geven wat het geslacht van hun kind is. Indien het geslacht van het kind (op basis van een oppervlakkige controle van de genitaliën) eerder onduidelijk is (vaak bij intersekse personen), krijgen de ouders hier drie maanden voor. Deze drie maanden dienen om extra medische controles uit te voeren om het (binaire) geslacht van het kind te kunnen vaststellen (Cannoot, 2017).

Volgens de Belgische wet is het mogelijk om dit geregistreerde geslacht te laten aanpassen vanaf 16 jaar, indien het vastgestelde geslacht niet overeenkomt met de genderidentiteit van de persoon. Er is wel enkel een mogelijkheid om te veranderen van het ene binaire geslacht naar het andere binaire geslacht (van man naar vrouw of van vrouw naar man) (Cannoot, 2017). Voor de wetwijziging van januari 2018 moest de persoon hiervoor een sterilisatie en hormoonbehandeling ondergaan om medisch gezien binnen de andere binaire geslachtscategorie te horen. Deze wet was in strijd met onder andere de internationale mensenrechtenverplichtingen. In januari 2018 werd daardoor de nieuwe transgenderwet ingevoerd waarin de geslachts- en naamwijziging van trans personen vergemakkelijkt werd. Sindsdien zijn er geen medische voorwaarden meer aan verbonden en kan men dit ook makkelijker wijzigen (Transgenderwet, 2017; O. transgenderwet, 2017). Door deze wijziging stegen de aanvragen om wettelijk van geslacht te wijzigen enorm. Dit valt te verklaren door het feit dat er barrières wegvielen om wettelijk van geslacht te wijzigen (Ivgen, 2018).

De mogelijke opties blijven echter wel nog steeds binair en zorgen voor een verwarring tussen het biologische en medische geslacht of sekse en de genderidentiteit. Deze kritiek wordt dan ook gegeven door de organisatie Cavaria, die hierover een klacht indiende bij het Grondwettelijk Hof. In juni 2019 werd echter door het Grondwettelijk Hof beslist dat er voor mensen die zich niet thuis voelen in de huidige geslachtsopties een oplossing gevonden moet worden. Een uitspraak over wat deze oplossing dient te zijn is er niet en moet nog verder over gedebatteerd worden. Aangezien dat deze ontwikkeling een toevoeging is van in juni 2019 betekent dit dat voor zo goed als alle interviews de situatie van voor juni 2019 geldt.

Een groot deel van de gender non-binaire en genderqueer personen argumenteert dat er een derde wettelijke genderoptie zou moeten zijn. Zo stelt het onderzoek van Smiley et al. (2017), dat gevoerd werd in Georgië, Polen, Servië, Spanje en Zweden, dat 92,6% van de non-binaire respondenten zelf vinden dat deze derde optie er zou moeten zijn. Ook 72,8% van de hulpverleners uit dezelfde studie gaven dit aan. In het onderzoek van Valentine (2015) wilde 64% van de respondenten de wettelijke erkenning van hun geslacht/gender zo laten aanpassen zodat deze geen 'man' of 'vrouw' meer was. Dit onderzoek gaf buiten de opties van het toevoegen van een derde gender ook het optioneel maken van de geslachtsaanduiding of het volledig weglaten van deze aanduiding. De voorkeur ging in dit onderzoek echter wel uit naar de eerste optie (72,5%) in vergelijking met de tweede (56,9%) en derde (41,2%). In het onderzoek van Zeluf et al. (2016) vond men een correlatie tussen een negatieve gezondheidsbeleving en geen mogelijkheid hebben tot wettelijke erkenning van de genderidentiteit.

IV. Methodologie

1. Respondenten

In dit onderzoek werden elf verschillende personen geïnterviewd. Om deze te verwerven werden er verschillende methoden gehanteerd. In eerste instantie door mensen aan te spreken die aanwezig waren op T-Day 2018 in Antwerpen. Vervolgens werd er ook een oproep verspreid via de Facebookpagina van het Transgender Infopunt die daarna ook verder verspreid werd. Tenslotte sprak ik ook enkele kennissen in mijn eigen omgeving aan met de vraag of ze wilden deelnemen aan het onderzoek

Er werden wel voorwaarden opgelegd voor de respondenten om deel te nemen. Het eerste criterium ging logischerwijze omtrent de genderidentiteit van de respondenten. De respondenten dienden zichzelf te identificeren als gender non-binair en/of genderqueer (of andere termen die daar eventueel bij aansloten zoals genderfluïde, agender enzovoort).

Als tweede criterium werd er een minimumleeftijd opgelegd, namelijk 16 jaar. Deze leeftijdsgrens werd voornamelijk opgelegd zodat er geen extra procedures doorlopen moesten worden op ethisch vlak. Het onderzoek kon op die manier vlot door een ethische screening. Dit vergemakkelijkte het hele proces. Uit het onderzoek van Motmans et al. (2018) bleek vervolgens ook dat de gemiddelde bewustwordingsleeftijd voor gender non-binaire personen omtrent hun genderidentiteit 15,6 jaar is. Deze leeftijd sluit daardoor ook mooi aan bij de vooropgestelde leeftijdsgrens van 16 jaar.

Het laatste criterium dat werd opgesteld draaide omtrent de woonregio van de respondenten. De respondenten dienden elk woonachtig te zijn te Vlaanderen of Brussel. Dit criterium werd opgesteld om de bereikbaarheid te vergroten om de interviews af te kunnen nemen.

De respondenten die uiteindelijk effectief geïnterviewd werden waren allemaal wit en onder de 50 jaar oud. Van de elf respondenten waren er acht die het geslacht 'vrouw' toegewezen kregen bij de geboorte en drie 'man'. De respondenten gebruikten verschillende voornaamwoorden die opgelijst staan in tabel 1 hieronder. Al deze aspecten hebben onvermijdelijk een invloed op de resultaten die uit dit onderzoek voortkomen. Zoals eerder uitgelegd, vanuit een intersectionele visie kan gesteld worden dat al deze identiteitsaspecten een bepaalde invloed hebben op elkaar en daardoor ook volledig met elkaar in verband staan (Collins & Bilge, 2016; Crenshaw, 1994).

Tabel 1: voornaamwoorden van respondenten

Respondent (schuilnaam)	Voornaamwoorden
Alice	Geen voorkeur
Bea	Geen voorkeur
Ilona	Zij/haar
Kim	Die/hun
Marten	Die/hun
Mo	Hij/hem
Sam	Vooral gebruik van de naam en daarnaast genderneutrale termen
Sebastian	Die/hun
Storm	Die/hun
Tyler	Die/hun
Wiebe	Afwisseling tussen hij/hem en zij/haar, maar voorkeur voor zij/haar, aangezien dat het minst gebruikt wordt

2. Methode van dataverzameling

Visie

Zoals eerder uitgelegd is er (nog) geen breed scala aan voorgaand onderzoek omtrent het thema van GNB beschikbaar. Het onderzochte zal daardoor voor een groot deel afhangen van de personen zelf. Dit sluit volledig aan bij de constructivistische visie zoals aangehaald door Roose en Meuleman (2014). Vanuit een constructivistische visie kan namelijk gesteld worden dat al hetgeen dat onderzocht wordt subjectief is en daardoor afhankelijk van de ervaringen en het denkkader van de onderzochte personen. Deze constructivistische visie zal doorheen dit onderzoek aangehaald worden, aangezien deze visie beter aansluit bij het gaan analyseren van het menselijk handelen en hun eigen visies voorop stellen in plaats van die van de onderzoeker (Roose & Meuleman, 2014). Dit onderzoek heeft als doel om de ervaringen van GNB personen zo breed mogelijk aan bod te laten komen.

De methode die het best aansluit bij deze constructivistische visie is die van biografische interviews. Biografische interviews gaan volledig uit van het belang van de visies en ervaringen van de onderzochte personen en het zorgt ervoor dat er rekening wordt gehouden met de volledige context waarin de onderzochte personen zich bevinden. Hun vroegere ervaringen bepalen mee hoe ze gaan handelen op dit moment. Het maakt het vertellen van levensverhalen mogelijk en zet al het gezegde in het perspectief en de context van de persoon zelf (Geerdink & Arnhem, 2008). Er kan moeilijk een concreet beeld gevormd worden van welke aspecten die spelen bij GNB personen omwille van het weinige vooronderzoek. Daardoor is het noodzakelijk om een zo breed mogelijk beeld te schetsen en de vraag van wat er specifiek belangrijk is binnen de doelgroep bij de personen zelf te gaan leggen en te gaan bevragen. De situaties waarin GNB personen zich bevinden zitten complex in elkaar aangezien dit invloed kan hebben op verschillende aspecten: identiteitsvorming, sociale interactie, gevoel van eigenwaarde, gezondheidszorg, wettelijke erkenning, enz. (Galupo et al., 2018; Motmans et al., 2018; V. Valentine, 2015). Om deze complexiteit te vatten is biografisch onderzoek de ideale methode (Geerdink & Arnhem, 2008).

Het biografisch onderzoek zal gevoerd worden aan de hand van open diepte-interviews. Op die manier is er vrijheid om in de diepte in te gaan op verschillende zaken en kan er enorm veel input uit de onderzochte persoon zelf komen. Dit is het meest ideale om de complexiteit van het biografisch interview toe te laten (Baarda, van der Hulst, & De Goede, 2017; Legard, Keegan, Ward, & researchers, 2003).

De Vries legt in hun onderzoek (2015) enorm veel nadruk op het feit dat de onderzoeker hun eigen positionering binnen sociale categorieën in beschouwing dient te nemen tijdens het voeren van onderzoek. Je eigen sociale positie gaat bepalen hoe je naar de onderzoekseenheden gaat kijken en bepaalt zo het onderzoek. De Vries haalt hierbij aan dat een intersectionele visie van deze sociale categorieën noodzakelijk is.

Voor dit onderzoek geldt dat de onderzoeker een 'insiders perspective' heeft op vlak van GNB, aangezien de onderzoeker zichzelf als GNB identificeert en die/hun voornaamwoorden gebruikt. Dit biedt enorm veel voordelen, maar ook nadelen waar beide rekening mee gehouden dient te worden in het voeren van dit onderzoek (Hayfield & Huxley, 2015). Zo is het mogelijk dat de onderzoeker zich al gedetailleerd een eigen visie heeft kunnen vormen van wat gender non-binariteit en genderqueer zijn betekent en zich daardoor minder kan inleven in de visies van de respondenten. Dit kan voor een bias of een soort subjectiviteit zorgen in het gehele onderzoek waar bewust mee moet worden omgesprongen. Om hier aandachtig mee om te gaan werd bij aanvang van elk interview de respondent op de hoogte gebracht van deze subjectiviteit en werden ook tijdens het interview regelmatig eerder logische zaken in vraag gesteld. Er werd ook telkens gefocust op de beleving van de respondent door bijvoorbeeld expliciet te bevragen hoe die gender non-binariteit beleeft in hun dagelijks leven.

Naast het feit dat deze situatie voor een bias zorgt, valt er ook op te merken dat indien de onderzoeker zich niet als GNB zou identificeren, er nog steeds een bias zou zijn. Een onderzoeker kijkt altijd vanuit

een eigen referentiekader, ongeacht diens genderidentiteit. Dit leidt dan vervolgens tot het voordeel van het feit dat de onderzoeker zich identificeert als GNB, namelijk het feit dat de onderzoeker hierdoor vlotter mee was met specifieke nuances en lexicon. Het feit dat de respondenten zich mogelijks meer op hun gemak voelen en eventueel makkelijker zaken gaan delen met een persoon die zich binnen diezelfde identiteitscategorie bevindt kan ook een grotere rol spelen in de verkregen resultaten.

Verloop

De interviews voor deze thesis werden gevoerd in de periode van februari t.e.m. augustus 2019. Alle interviews werden volledig in het Nederlands gevoerd, behalve die van Alice. Voor Alice was Engels de meest comfortabele taal om het interview te voeren, vandaar dat het volledige interview van Alice in het Engels gevoerd werd. De gebruikte verwijzingen naar het interview van Alice in de resultaten van dit onderzoek werden telkens in de originele taal vermeld met daarna een vertaling naar het Nederlands.

Voorgaand aan elk interview werd een soortgelijke intro gegeven. Het onderzoeksopzet en de vertrouwelijkheid omtrent hun deelname aan het onderzoek werden uitgelegd en ook de methode waarop de interviews gevoerd werden werd toegelicht. Hierna werd het informed consent, dat terug te vinden is als bijlage 1 bij deze thesis, ondertekend voor het interview van start ging. Tijdens elk interview werd gepoogd om zo goed als mogelijk elk topic te bespreken dat aangehaald werd in de literatuurstudie van deze masterproef, namelijk identiteitsvorming, sociale interactie, gevoel van eigenwaarde en mentale gezondheid, gezondheidszorg en wettelijke erkenning. Desondanks werd er tijdens elk interview wel ruimte gegeven aan de respondenten om zelf uit te wijden over thema's die hen voor hen belangrijk waren. De tijd die besteed werd aan elk thema was dus in elk interview anders. Vooral het thema omtrent het gevoel van eigenwaarde en mentale gezondheid was moeilijker om te bevragen. Uit de interviews bleek dit nauw samen te hangen met andere aspecten, vandaar dat dit in de resultaten ook niet expliciet benoemd werd, maar eerder doorheen de bespreking van de andere topics aan bod kwam.

Van elk interview werd een geluidsopname gemaakt die dan achteraf werd uitgetypt in een transcriptie. Deze transcripties werden dan voorgelegd aan de desbetreffende respondent bij wijze van feedback. Elke respondent kreeg dus met andere woorden nogmaals de kans om aan hun eigen interview zo veel zaken te wijzigen of weghalen wat ze wilden. Na deze aanpassingen werden de interviews geanonimiseerd door bepaalde informatie weg te halen of wijzigen en aan elke respondent een schuilnaam toe te wijzen. Deze schuilnamen zullen dan ook in heel het onderzoek gebruikt worden om de anonimiteit van de respondenten volledig te garanderen.

De aangepaste transcripties werden gecodeerd via het programma NVivo dat ontwikkeld werd voor de transcriptie en analyse van kwalitatief onderzoek. Dit coderen gebeurde door quotes uit de interviews te linken aan verschillende, bredere thema's: genderidentiteit, genderontwikkeling, gevoel van eigenwaarde, sociale interactie, gezondheidszorg en wettelijke erkenning. Het coderen hielp om alle quotes omtrent een specifiek topic in een overzichtelijk geheel te gieten. Aan de hand van dit overzicht konden tenslotte belangrijke of meer voorkomende uitspraken geselecteerd worden om te gebruiken in de bespreking van de resultaten.

V. Resultaten

De verschillende aangehaalde zaken in de literatuurstudie van deze thesis werden besproken in de interviews. Hieronder wordt een overzicht gegeven van de besproken zaken, namelijk identiteitsvorming, sociale interacties, gezondheidszorg, wettelijke erkenning en intersectionaliteit. Deze resultaten worden telkens uitgelegd aan de hand van uitspraken die de respondenten tijdens de interviews deden.

1. Identiteitsvorming

Benoemen van genderidentiteit

Doorheen de verschillende interviews werden een groot aantal verschillende termen gebruikt waarmee de personen hun genderidentiteit gingen benoemen. Om hier een duidelijk beeld van te geven, worden alle termen hier even opgesomd: 'non-binair', 'gender neutraal', 'genderfluïde', 'queer', 'non binary', 'genderqueer', 'gender non-conforming', 'transgender', 'transmasc' en 'transman'. Sommige personen hadden een voorkeur voor een bepaalde term, anderen benoemden verschillende termen, maar hadden daar niet echt een voorkeur bij, nog anderen gaven juist termen aan waar ze zich helemaal niet in konden vinden en tenslotte waren er ook bij die enkel één term gebruikten. Hier kan uit worden afgeleid dat de terminologie dat deze personen gebruiken om hun genderidentiteit te benoemen enorm kan variëren en niet eenduidig te benoemen valt.

De personen gaven ook elk verschillende invullingen aan wat deze termen voor hen betekenden. Als overkoepelende, brede betekenis kan gesteld worden dat gender non-binariteit gaat over genderidentiteiten die niet (altijd) 100% mannelijk of 100% vrouwelijk zijn. Verschillende respondenten gaven aan dat deze genderidentiteit hen een soort vrijheid bezorgde. Alice benoemde deze vrijheid en exploratie als een "adventure" (avontuur) en Kim gaf een inkijk in wat deze vrijheid voor hun precies inhoudt:

Kim: Dat ik precies meer ruimte durf in te nemen, dat ik mij vrijer voel in hoe te bewegen en hoe te kleden en zo. Dat had ik daarvoor helemaal niet. En ik vind dat raar, want is maar een woord en dat zijn maar een paar dingen en toch kan dat zo heel veel veranderen in hoe dat ge u voelt en hoe dat ge uw zelfzekerheid en...

Daarnaast benoemde Kim non-binariteit ook als een politieke term die wijst op het feit dat gender een sociale constructie is. Tyler's beschrijving was eerder vanuit het idee dat die wilde afstappen van de binaire opdelingen en visies die volgens hun in elk aspect van de samenleving persistent aanwezig zijn. Daarop aansluitend haalde Marten in hun interview aan dat het volgens hen onmogelijk is om helemaal af te stappen van gender in onze samenleving, aangezien gender zo aanwezig is in onze samenleving:

Marten: in de praktijk is gender supermega aanwezig in onze samenleving en kan je daar dus niet helemaal onderuit denk ik (1), en (2) ik vind het eigenlijk heel belangrijk om genderidentiteiten buiten het binaire plaats en credibility te geven.

Ilona en Mo haalden naast hun niet-binaire benamingen van hun identiteit ook binaire termen aan die voor hen van toepassing waren op hun genderidentiteit. Ilona gaf aan dat zij een speciale connectie had met de term 'man' en bij Mo was dit met de term 'transman'. Beide linkten dit met de manier waarop ze gezien werden in de samenleving, of hoe de samenleving hun gender 'leest'. Door deze ervaring ervoeren ze beide toch een speciale connectie met een binaire term:

Mo: Ik denk dat dat een label is dat... Dat is er niet 100%, dat voel ik wel, maar het komt er dicht bij en dat is voor mij euhm... Ik heb het er niet voor over om 100% van de tijd als non-binair gezien te worden door Jan van de bakker en... Alee door gewoon mensen die ik tegenkom waarvan het mij het niet veel doet of dat ze mij nu zien als transman of als non-binair. Dat

maakt het leven wel eerlijk gezegd gewoon gemakkelijker. Dat is veel in de media nu, mensen weten wat het inhoudt.

Ontwikkeling van genderidentiteit

Het zien van andere mensen die gender non-binair en/of genderqueer zijn had een specifieke invloed op de ontwikkeling van de genderidentiteit van verschillende respondenten. Sommigen kwamen voor het eerst in contact met de term gender non-binariteit door iemand anders te leren kennen die zich zo identificeerde. Sociale media speelt hier voor vele respondenten een specifieke rol in. Velen kwamen namelijk voor het eerst in contact met deze genderidentiteit door (sociale) media. Zo had bijvoorbeeld de Amerikaanse Youtuber Ash Hardell een specifieke invloed op hoe Sam naar gender keek:

Sam: Ik had dat nog nooit gehoord tot dat Ash dat woord had gebruikt. En dan dacht ik: hmm ik herken mij daar ergens wel in. Omdat ik al van kleins af aan heel hard heb moeten opboksen tegen vooroordelen en stereotypering en omdat ik altijd zo iets had van: er is niets typisch mannelijks of niets typisch vrouwelijk, dus weg met al die genderrollen. En sinds dan heb ik zo eens gedacht van: ik wil mezelf ook wel identificeren als non-binair, omdat ik mij daar beter bij voel.

Ook bij Sebastian had sociale media een invloed, samen met het leren kennen van andere gender non-binaire personen:

Sebastian: Dat gender aspect heb ik gewoon denk ik door gewoon veel onderzoek te doen via Youtube en zelf ook heel veel over dat onderwerp te lezen. Ik denk dat dat ook wel helpt om dan uiteindelijk te zien van: wie ben ik? En dan uiteindelijk mensen ontmoeten die non-binair zijn en dan zo zien van: het is echt wel oké (lacht) het is echt wel oké om mezelf te zijn en dat gewoon te omarmen of zo.

Voor Marten was het zoeken naar hun genderidentiteit een proces van veel lezen, schrijven, dansen en Instagram afschuimen. Deze zaken hielpen hun bij het vormen van hun genderidentiteit en het uiteindelijk kunnen zeggen voor zichzelf van: "ik ben gender non-binair":

Marten: Tussen dat en openlijk durven zeggen van 'deze conversatie gaat ook over mij' dat is nog iets anders. Maar ik had wel direct zo iets van: ah ik denk dat dit mijn ding is. En dan ben ik daar eigenlijk heel veel over beginnen lezen en schrijven en dansen.

Bea benoemt het zoekproces naar zijn genderidentiteit als: "onderzoeken en vragen te stellen van: wie ben ik dan als ik niet binair ben?" Hij doorliep een proces van uit te zoeken welke zaken voor hem pasten en welke niet. Zo zocht hij bijvoorbeeld uit of hij een transvrouw was, om dan achteraf te concluderen dat dit niet volledig paste.

Romantische en/of seksuele aantrekking

De romantische en/of seksuele aantrekking van de respondenten had voor verschillende respondenten een connectie met hun genderidentiteit. Als eerste vergeleek Alice de bewustwording van haar genderidentiteit met de bewustwording van haar aantrekking. Voor haar zaten er parallellen in de manier waarop ze zich van beide bewust werd. Ook de verschuiving van haar aantrekking van lesbisch/biseksueel naar queer hing samen met de manier waarop ze haar gender ging benoemen (eerst vrouw en dan non-binair).

Alice: But it was the same with queerness, exactly the same. When I was sixteen someone told me they're bisexual and I was like: what? What is this? Oh my god I want that too. And before I thought I was straight. I mean I didn't think. I was just like everyone else in my head. And I was like: what? I want to do that too. And when I heard non binary it was the same reaction, like: Oh my god this is so cool. I want to do that too.

(Vertaling: *Maar het was hetzelfde met queerness, exact hetzelfde. Toen ik zestien was vertelde iemand me dat die biseksueel was en ik dacht: wat? Wat is dit? Oh my god ik wil dat ook. En daarvoor dacht ik dat ik hetero was. Ik bedoel, ik dacht niet na. Ik was gewoon zoals iedereen anders in mijn hoof. En ik dacht: wat? Ik wil dat ook doen. En toen ik non-binair hoorde, was het dezelfde reactie, van: oh my god. Dit is zo cool. Ik wil dat ook doen.*)

Ook bij Sebastian hadden beide aspecten een invloed op elkaar: “Euhm dat kan elkaar wel wat beïnvloeden die dingen. Dat hoeft niet. Bij mij was dat wel zo als ik het een ontdekte dat het ander dan ook wat meer kon opentrekken.” Desondanks is er volgens Ilona niet noodzakelijk een causaal verband tussen non-binariteit en aantrekking, maar is er mogelijk wel een correlatie.

Voor Tyler was er een andere specifieke band tussen aantrekking en gender non-binariteit:

Tyler: Er waren ook veel mensen die vroeger opmerkingen gaven dat ik lesbisch was, omwille van mijn kledingsstijl. En voor mijn ogen is het altijd een idioot idee geweest om iemand uiterlijk... om meteen conclusies te trekken op basis van iemands uiterlijk. Om terug te komen op de hokjes... Daarmee kreeg ik altijd het gevoel dat ik altijd in een hokje gestoken door andere mensen, waar ik eigenlijk helemaal geen boodschap aan had.

Het ongevraagd benoemd worden als ‘lesbisch’ door anderen was voor Tyler net één van de aspecten die aangaven dat die zich liever buiten die vooropgestelde hokjes begeeft.

Tenslotte gaf Ilona aan dat er volgens haar zeer weinig non-binaire personen zich identificeren als heteroseksueel. Desondanks zijn er wel binaire benamingen voor aantrekking die voorkomen bij gender non-binaire personen. Zo benoemde Wiebe zichzelf als non-binair en homo:

Wiebe: Basically mijn geslacht is nog altijd mannelijk, dus ik val op mannen met ook... Alee, ik val op mensen met ook een mannelijk geslacht. Bij andere mensen kan ik wel zo romantische gevoelens of weet ik veel. Dat kan allemaal wel, maar de genitalia don't do it for me. Dus aangezien dat dit hetzelfde is als dat, is dat dan homoseksueel. Dat is wat ik zou kunnen bedenken als verklaring, maar dat is iets waar ik mijn hoofd heel vaak heb op gebroken en dat ik gewoon zo iets heb van: everybody's gay.

Transgender

Verschillende respondenten wezen op de link tussen gender non-binariteit en transgender. Er werd aangegeven dat non-binaire genderidentiteiten een onderdeelje vormen van de veelheid aan transgender identiteiten:

Alice: Uh well I used to think that trans meant that you wanted to go from one 'extreme', and I say extreme with brackets, to the other. That is from male to female or from female to male. And that it is what I thought before. But recently I found out that actually trans means that you don't want to be the gender you were assigned at birth with. (vertaling: Euhm wel, ik dacht eerst dat trans betekent dat je van het ene 'uiteinde', en ik zeg uiteinde tussen aanhalingstekens, naar het andere wou. Dat is van man naar vrouw en van vrouw naar man. En dat is wat ik vroeger geleerd had. Maar recent ontdekte ik dat trans eigenlijk betekent dat je niet het gender wilt zijn dat je toegewezen kreeg bij de geboorte.)

Sam: Het verschil zit hem volgens mij vooral in het maatschappelijke beeld. Maar voor heel wat mensen die zich of non-binair, of transgender, of beide, of totaal anders identificeren, is transgender meer dan enkel het verschil tussen man en vrouw. En ik denk dat het maatschappelijke beeld zich vooral focust op het 'veranderen', terwijl er ook mensen zijn die zich als transgender of dergelijk identificeren, maar niet per se iets willen 'veranderen'.

Nochtans bleek het voor Kim moeilijker te zijn om een trans identiteit op te nemen:

Kim: *Voor mij persoonlijk vind ik dat vaak moeilijk, allee ja, durf ik dat niet goed om echt de trans identiteit of zo te... omdat ik denk dat die ervaring, dat ik... ik vind dat soms moeilijk om die ervaring te... te zeggen dat ik... dus bijna dat niet te willen claimen, omdat ik weet dat dat veel moeilijker is dan wat ik...*

Tenslotte bleek ook Tyler een delicate relatie te hebben met de term transgender. Tyler identificeerde zich niet als trans of transgender en besprak het feit dat die zich daardoor vaak niet thuis voelt binnen non-binaire en vooral trans omgevingen. Dit is te zien in de volgende twee quotes uit hun interview:

Tyler: *Plus, het feit dat ik mij ook niet identificeer als zijnde trans maakt het ook moeilijk, omdat ik het gevoel heb dat mensen mijn identiteit dan minder snel serieus nemen of gaan geloven. En dan bedoel ik zowel vanuit de cis kant als vanuit de trans kant. Ik denk dat cis mensen gaan zeggen: "ge bent niet genoeg van het één", en dat de trans mensen gaan zeggen: "ge bent niet genoeg van het ander."*

Tyler: *Euhm het eerste is zoals ik zei dat je er moeilijker een gesprek over kunt opstarten, ten tweede voel ik mij denk ik ook minder... Alsof ik minder recht heb om mij in queer spaces te begeven. Ik heb schrik dat mensen mij gaan zien als iemand die op de trend meesurft of zo, of iemand die speciaal wilt doen. En ik ga mij dat zelf zelfs bijna wijsmaken of zo, en dat is dan dat effect van dat internaliseren denk ik. Als ik met die ene goeie vriend spreek over non binary topics, dan ga ik mijzelf automatisch niet zien als deel daarvan.*

Gatekeeping

Deze laatste getuigenis, omtrent het feit dat Tyler zich buitengesloten voelt van de trans en non-binaire omgevingen, is een vorm van 'gatekeeping' of 'grenzen bewaken'. Dat betekent dat er strikte ideeën zijn van wat gender non-binair en transgender zijn inhoudt dat deze doelgroep (GNB personen) gaat beïnvloeden. Tyler geeft duidelijk aan dat het feit dat die zich buiten de stereotiepe ideeën van GNB identificeert, doordat die zich niet als trans identificeert, en daardoor het gevoel heeft dat die geen recht heeft om zich thuis te voelen in omgevingen voor queer omgevingen.

Nog voor andere respondenten speelde gatekeeping mee in hun ervaring als GNB persoon. Een belangrijk aspect dat een rol speelde voor verschillende respondenten was de mate waarin ze al dan niet genderdysforie ervoeren. Zo legde Ilona bijvoorbeeld uit dat ze geen lichamelijke genderdysforie ervoer en zichzelf daardoor minder authentiek voelde in haar gender non-binaire identiteit:

Ilona: *als ik dan momenten van zelftwijfel heb, als dat dan naar voor komt, het idee van lichamelijke dysforie, dan begin ik mijzelf eigenlijk, ja hoe moet ik dat zeggen? Als minder authentiek non-binair te zien, omdat ik geen lichamelijke gender dysforie heb.*

Voor Ilona levert dit zelfs regelmatig twijfel over haar genderidentiteit. Twijfel over het feit of ze wel echt non-binair is, omdat ze niet voldoet aan sociale regels, ideeën en grenzen die opgesteld worden door anderen omtrent hoe een gender non-binair persoon eruit moet zien, hoe die zich moet gedragen, enzovoort. Ze benoemt ook het (volgens haar) stereotype beeld dat volgens haar bestaat over hoe gender non-binaire personen eruit zouden moeten zien:

Ilona: *Er ontstaat eigenlijk al een soort van ideaalbeeld over wie dat een non-binair persoon is: blanke, magere mensen die als vrouw werden aangeduid toen dat ze geboren werden, en nu dragen ze een binder en flanel en een beanie, waarschijnlijk ook een beanie. Ik ben nu echt alles op flessen aan het trekken, maar dat is zo'n beetje het beeld dat ontstaat.*

Iemand dat hier ook een uitleg rond gaf was Alice, die geen genderdysforie ervaart. Zij koppelt het idee van non-binair zijn en lichamelijke aanpassingen (laten) uitvoeren volledig los van elkaar en stelde duidelijk dat deze niet per se een connectie hebben:

Alice: *But yeah my partner not accepting the non binary thing is kind of annoying. But I've been trying to explain it to her why it doesn't have to come from a place of trauma. It doesn't have*

to. I do whatever I want and I change gender whenever I want. Why do I have to explain it to anyone, or why do I have to justify how I feel. Like I need to justify it just because it didn't come from a place of trauma. That's so annoying. Why? I do it because I want to do it. If tomorrow I want to cut off my boobs, I'll cut off my boobs. Not because I want to be a man, but because I want to cut off my boobs.

Mo's ervaring was ook zeer nuttig om naast de ervaringen van Ilona en Alice te leggen. Hij had wel enkele medische stappen ondernomen omwille van gender dysforie. Toch had hij regelmatig twijfels over zijn genderidentiteit en zijn plaats binnen gender non-binaire omgevingen, aangezien hij door de maatschappij gezien wordt als man en hiermee ook niet zo veel moeilijkheden ervaart. Hij besprak dat hij het gemakkelijker had dan verschillende andere gender non-binaire mensen.

Door deze getuigenissen samen te brengen valt te concluderen dat de twijfel die bij verschillende respondenten voorkomt een gelijkaardige basis heeft (nl. gatekeeping en stereotypering) ondanks dat hun genderdysforie en genderidentificatie en de positie die ze innemen in de maatschappij wel verschilt van elkaar. Ilona gaf dan ook aan dat deze twijfel iets is dat door verschillende gender non-binaire personen gedragen wordt:

Ilona: Ik denk dat ik ooit eens iemand had die zei: ja, als je niet twijfelt over het feit dat je trans bent, ben je niet echt trans, als je niet twijfelt over het feit dat je non-binair bent, dan ben je niet echt non-binair. Waarmee dat ze eigenlijk wou zeggen van: iedereen twijfelt daaraan, omdat dat ook de ervaring is die in de samenleving wordt weergegeven en die ook weer wordt gezien als: die is valabel in al haar verschillende facetten en variaties.

2. Sociale interactie

Openheid

De respondenten verschilden van elkaar in de mate van openheid omtrent hun genderidentiteit ten opzichte van anderen. Bea was bijvoorbeeld open over zijn genderidentiteit tegenover iedereen in zijn omgeving, terwijl bijvoorbeeld Tyler er met één vriend over gesproken had.

Bea leefde openlijk als gender non-binair. Dit deed hij door elke dag opnieuw zo authentiek mogelijk zichzelf te zijn. Ondanks dat dit hem soms negatievere reacties oplevert, merkt hij dat er ook veel positieve houdingen zijn in de samenleving ten opzichte van gender non-binaire personen:

Bea: Sowieso is het een bevrijding, want ik voel me gewoon meer mezelf. En ik heb zo iets van: ik wil dat gewoon graag delen. En natuurlijk, het is eigenlijk iedere dag nog een coming out. Je voelt dat men het nog niet helemaal aanvaardt, je wordt niet helemaal begrepen, laat staan dat je waardering krijgt voor wat je doet. Maar ik vind dat wat ik gemerkt heb, is dat als zoals jij, je een positieve uitstraling hebt, dat die reacties zeer gematigd zijn.

Voor verschillende van de respondenten bleken er echter barrières te zijn om open te zijn omtrent hun genderidentiteit. De moeilijkheden die Tyler ervaart werden al eerder uitgelegd, maar spelen ook een rol in de mate waarin die open is omtrent hun genderidentiteit. Omwille van de gatekeeping en stereotypering heeft Tyler moeite om hun genderidentiteit op te eisen en zich hier ook over uit te spreken. Dat speelt onvermijdelijk een rol in de mate waarin die open is ten opzichte van anderen.

Vervolgens speelt er voor enkele respondenten ook het feit mee dat gender non-binariteit nog weinig gekend is bij zeer veel mensen. Ze hebben het gevoel dat de mensen aan wie ze dit vertellen het mogelijks niet gaan snappen. Sam legde dit als volgt uit:

Sam: Non-binair, dat is iets wat dat ik nog niet aan heel veel mensen heb duidelijk gemaakt, omdat ik ook zo het gevoel heb dat er heel veel mensen zijn die dat gewoon niet gaan snappen. Ik denk gewoon omdat het binaire denken nog zo sterk ingeburgerd is.

In diezelfde lijn gaven Ilona en Alice dan ook beide aan dat ze telkens een keuze maakten tegen wie ze open waren omtrent hun genderidentiteit en tegen wie niet. Deze afweging werd vaak gemaakt op basis van de kennis dat de personen hadden omtrent gender non-binariteit:

Ilona: Het is voor mij eigenlijk zo een beetje de grens tussen mensen die mijn genderidentiteit kennen en mijn genderidentiteit niet kennen, die is: hebben ze eigenlijk al een notie van queer zijn of van non-binariteit. Hebben ze al een notie van: niet iedereen is heteroseksueel en niet iedereen in cisgender? En zeer vaak zijn dat mensen die zelf ook queer zijn of non-binair of binair trans. Mensen die daar zelf ervaring mee hebben, mensen die zelf in die leefwereld zitten. Soms ook, of dat ze nu willen of niet, gewoon om wie ze zijn. En daar ben ik zo van: daar kan ik het, tussen aanhalingstekens, 'risikerer'.

Het moeten uitleggen tegenover personen die geen kennis hebben over gender non-binariteit is volgens respondenten zeer vermoeiend aangezien het ervoor zorgt dat ze hun genderidentiteit moeten verantwoorden en verdedigen ten opzichte van anderen. De keuze om tegen bepaalde personen zonder kennis omtrent het thema niets te vertellen omtrent hun genderidentiteit kan daardoor keuze zijn om zelf gemakkelijker door het leven te kunnen gaan.

Ilona: een scheidingslijn is eigenlijk uit gemak. Ergens wel. Het is meer zo van: ik hoef mezelf niet te verdedigen of uit te leggen tegenover die mensen, want ze begrijpen het al en ik kan gewoon zijn. Bij mij is het meer het idee van: als ik zou moeten beginnen onderhandelen over 'ik ben dit, en ik ben genderqueer en ik ben non-binair', dan zou ik ook moeten onderhandelen over hoe dat ze mij aanspreken, welke voornaamwoorden, hoe dat ze tegen andere mensen over mij praten, van: mijn zoon, mijn kind, of wat dan ook.

Tegelijkertijd gaf Ilona ook wel aan dat dit strikte onderscheid, tussen mensen die al een notie hebben van gender non-binariteit en mensen die er nog niets van af weten, moeilijk was om te bewaren. Het is niet altijd simpel om dat onderscheid te behouden:

Ilona: Het ding is, je kan die grens wel trekken en zeggen: tot daar. Maar je leeft ook in de wereld. Dat gaat doorsijpelen. Ik denk dat mijn moeder een zeer groot vermoeden heeft.

Acceptatie

Sommige respondenten gaven aan dat acceptatie van hun genderidentiteit voor hen veel betekent. Voor Alice zou dit bijvoorbeeld betekenen dat ze openlijk kan spreken met de mensen die het dichtst bij haar staan. Nu heeft ze het gevoel dat ze telkens bepaalde aspecten van haar genderidentiteit achterwege moet laten in gesprekken:

Alice: if I could talk about these things that would be amazing. I can only talk about other stuff. Like I have to leave that out. Because they would not understand and I don't want to fight. I'm just tired of fighting. Sometimes I fight, with some people I fight but others I'm just like: no, I'm just not going to do it. But it would be nice, it would be comfortable. It would be interesting because then I would talk about something that interests me. Because that really interests me. (vertaling: Het zou geweldig zijn moest ik over deze dingen kunnen spreken. Ik kan enkel over andere dingen spreken. Ik moet dat aspect eruit laten. Want ze zouden het niet begrijpen en ik wil niet vechten. Ik ben het vechten moe. Soms vecht ik, met sommige mensen vecht ik, maar bij andere denk ik: nee, ik ga het gewoon niet doen. Maar het zou wel fijn zijn, het zou comfortabel zijn. Het zou interessant zijn, omdat ik dan over dingen zou praten die mij interesseren. Want dat interesseert me echt.)

Ilona hechtte veel waarde aan het feit dat mensen haar zien als het gender waarmee dat ze zich identificeert. Indien ze merkt dat anderen haar zien zoals zij zichzelf ook ziet, als een genderqueer persoon, dan voelde ze zich meer geaccepteerd door deze personen. Dit toont dat niet enkel acceptatie, maar ook erkenning van de juiste genderidentiteit een belangrijke rol speelt voor haar.

Gender non-binaire en queer omgeving

Voor verschillende respondenten was het hebben van non-binaire, genderqueer of queer mensen in hun omgeving een belangrijk aspect. Dit bood voor velen een veilige omgeving waarin men gemakkelijker zichzelf kon zijn en men dus de vrijheid kreeg om zich te presenteren in hun eigen genderidentiteit:

Sebastian: Het gemakkelijkste is gewoon de community zelf. Of toch ja de non-binaire personen die ik ken die snappen dat en doen er niet moeilijk over. Dus bij hun is dat ideaal. Dat is de meest toffe omgeving om in te vertoeven als non-binair persoon die die/hun gebruikt. Dat dat gewoon geen probleem is, dat dat zelfs vanzelfsprekend is en dat je zelfs gewoon aan elkaar vraagt van ok hoe wordt jij aangesproken?

Wiebe: Wel, dat geeft heel veel steun en ... Omdat ik mij nooit heb thuis gevoeld in mijn gezin of op deze aarde zelfs. Heb ik nu wel veel steun aan die mensen, en gewoon om te kunnen praten over dysforie of over dingen die niet juist zitten of die even zo vreemd voelen, omdat iemand iets gezegd heeft wat dat dan is blijven hangen dat dan kan gespiegeld worden aan mensen die soortgelijke ervaringen meemaken. Dat is voor mij wel een heel steunend iets of gegeven.

Alice: Yeah belonging I think. And finding a place where yeah I belong and people are okay with me or where people are similar to me 'cause that also helps when other people share the same identity problems or similar ones. Because no one has the same but like non binary people or genderqueer or whatever, however people want to call it.

Deze voorbeelden uit de interviews van Sebastian, Wiebe en Alice geven duidelijk weer wat het effect kan zijn of is van andere GNB personen in hun omgeving te hebben. Er wordt aangegeven dat het bij hen gemakkelijker is om open te zijn over hun genderidentiteit en over de voornaamwoorden die ze gebruiken, ze krijgen er gemakkelijker erkenning en acceptatie voor hun genderidentiteit, ze krijgen er gemakkelijker bevestiging voor hun genderidentiteit, ze kunnen ideeën en kennis uitwisselen, enzovoort.

Taalgebruik en voornaamwoorden

De respondenten varieerden van elkaar op de wijze waarop ze het liefst aangesproken of benoemd werden door anderen. Sommigen gebruikten gegenderde voornaamwoorden (Ilona, Mo en Wiebe), namelijk zij/haar en/of hij/hem. Anderen gebruikten de genderneutrale voornaamwoorden die/hun (Marten, Kim, Sebastian, Storm en Tyler) of wilden gewoon dat gegenderd taalgebruik in het algemeen zo veel mogelijk vermeden wordt door vooral de voornaam te gaan gebruiken (Sam). Voor enkelen was het dan weer eender welke aanspreekvorm specifiek voor hen gebruikt werd (Alice en Bea).

Het gebruiken van genderneutrale verwijzingen zoals die/hun voornaamwoorden bleken voor verschillende personen een moeilijkheid te vormen. Verschillende respondenten geven aan dat het moeilijk is om te vragen aan anderen om deze voornaamwoorden te gebruiken en hen te corrigeren wanneer ze niet gebruikt worden. Het gebruik van die/hun voornaamwoorden is volgens verschillende respondenten niet algemeen bekend in onze maatschappij. Het zorgt voor veel onbegrip en verontwaardigde reacties. Mensen gaan ook moeite hebben met het correcte gebruik ervan. Onder andere Sebastian en Tyler hadden het hier beide over:

Sebastian: Alleen jammer is dat dat totaal niet gekend is natuurlijk en dat dat niet zo vanzelfsprekend is dat mensen dat gebruiken. En ja ik ben ook niet iemand om daar constant moeilijk over te doen of zo, om dat aan iedereen die zij zegt te gaan zeggen van: ja, nee het is die/hun. Dat doe ik nog niet.

Sebastian: Langs de andere kant heb ik dan ook dat ik zo energie verlies, omdat ik dan elke dag weer "zij, zij, zij, zij, zij" "vrouw, vrouw, vrouw, vrouw, vrouw" moet horen. Zelfs tegen mensen

waarbij ik al heb uitgelegd van: ik ben non-binair ik gebruik die/hun. Eigenlijk als ik het bekijk, bijna niemand spreekt me aan met die/hun ze.

Tyler: Ik heb denk ik gewoon geen zin in al die vragen en verantwoording. En als het dan wat meer gekend is zou ik mij geruster voelen. Hetzelfde met voornaamwoorden. Die zou ik misschien ook wel euhm willen veranderen naar die/hun, maar daar is het voor mij nu ook nog wat te vroeg voor naar mijn gevoel, voor dezelfde reden.

Het gebruik van gegenderde voornaamwoorden werd dan ook door onder andere Mo gekaderd binnen het feit dat die/hun voornaamwoorden niet gekend zijn in onze samenleving. Hij heeft niet altijd de energie en de nood om constant uit te leggen aan anderen dat hij gender non-binair is, omdat hij oké is met gezien te worden als transman. Ditzelfde is voor hem te merken op vlak van voornaamwoorden. Hij heeft niet de nood om die/hun te gebruiken omdat dit voor hem te vermoeiend zou zijn en omdat hij/hem voor hem ook goed voelt:

Mo: En dat maakt mij ook niet oncomfortabel met die/hun op zich, maar het maakt me heel oncomfortabel om het gevoel te hebben dat ik een burden ben. Wat dat ik nooit bij iemand anders zou vinden die dat die/hun voornaamwoorden gebruikt, maar ik kom gewoon in heel veel ook niet queer spaces en ik zag dat gewoon niet zitten om altijd die uitleg te doen. En dan ben ik aan mijn vrienden beginnen vragen om misschien toch 'hij' eens te proberen en dat voelde eigenlijk beter.

Het taalgebruik dat gehanteerd wordt om naar gender non-binaire en genderqueer personen te refereren bleek uit de interviews enorm van belang te zijn voor verschillende respondenten. Het kan hen helpen om zich meer aanvaard te voelen door hun omgeving, of indien het niet (correct) gebruikt word juist voor het omgekeerde zorgen, namelijk dat ze zich niet erkend voelen in hun genderidentiteit.

Marten benoemde het feit dat bepaalde zaken er voor hen kunnen zorgen dat die zich beter voelt op een moment dat het eigenlijk wat minder gaat. Het geeft hen een gevoel van erkenning:

Marten: Mijn lief noemt mij soms een jongen, als die ziet dat het niet zo goed gaat met mij. Dan ben ik zo van: ah ok. Pfieuw. Er zijn ook mensen die de andere kant zien. Dat is tof (lacht) euhm dus dat... Dat doet ook veel. Ja, mensen die het zien.

Het bleek ook van belang te zijn dat het passend taalgebruik voor iemands genderidentiteit ook werd gebruikt wanneer de persoon zelf niet aanwezig was. Zo legde Ilona bijvoorbeeld uit dat het voor haar een soort ultiem gevoel geeft van acceptatie en erkenning wanneer mensen ook tegen anderen het correcte taalgebruik hanteren om naar haar te verwijzen:

Ilona: Het is eigenlijk het ultieme proces van bevestiging van: je bent niet alleen genderqueer voor die persoon face-to-face, nee ze gaan tegen vreemden of vrienden ook praten in die termen die je dus zelf wilt. En dat is gewoon het summum eigenlijk. Dat klinkt misschien raar voor mensen die niet non-binair zijn of niet transgender zijn. Dat is zo van: je gebruikt de juiste naam, de juiste termen, niet alleen omdat ik het wil, maar gewoon omdat je mij wilt respecteren tout court, en gewoon omdat je gelooft in wie ik ben.

Tegelijk blijkt dit taalaspect ook een bron van frustratie en teleurstelling te zijn voor verschillende van de respondenten. Bij Marten zorgt het er bijvoorbeeld voor dat die zich niet erkend voelt:

Marten: ik denk dat dat ook de momenten zijn waarop dat ik dat het meeste echt persoonlijk neem en echt zo iets heb van: doe nu gewoon een beetje uw best omdat dat, ja, onveilig voelt en niet omdat... er gaat niemand agressief doen he, maar ja, dat voelt dan zo heel: ok, never mind. Ik ben hier niet...

Als mogelijk ideaalbeeld en toekomstige oplossing werd vermeld dat het mogelijks nuttig kan zijn om bij kennismakingen naast te vragen naar iemands naam, ook te vragen naar hun voornaamwoorden. Het zou volgens Kim ideaal zijn als deze vraag naar voornaamwoorden normaal wordt en constant gebruikt wordt in het dagdagelijks leven.

Kim: ik zou het allerliefste leven in een samenleving leven waarin dat euhm... Waarin dat voornaam... Alee, waarin dat het heel normaal is dat ge in het begin u voornaamwoorden vraagt en euhm waarin dat, ik weet niet, waarin dat gender en seksuele oriëntatie en zo allemaal niet zo euhm, ja niet zo'n grote rol speelt of dat... alee, of niet zo'n rigide rollen. Dat dat in ieder geval geen rigide rollen zijn.

Naast deze ervaringen waren er ook de ervaringen van Alice en Bea. Beiden hechtten niet zo veel waarde aan de woorden die gebruikt werden om naar hun te verwijzen. Hierdoor gaven ze beide aan dat voor hen de voornaamwoorden gebruikt mochten worden die het best voelen voor de ander om te gebruiken.

Alice: Really for me, they don't mean a lot to me those words. The gender thing is more internal so words they don't mean a lot to me. It's just an accessory we use. I know they are important. I'm not saying that words mean nothing but to me they don't mean a lot. I know they mean a lot to other people but to me it doesn't matter. It's just a word. So anything you want. You can say 'she' because I'm used to 'she'. So if you don't know what to use just use 'she'. (vertaling: Voor mij betekenen die woorden niet echt veel. Het gender-ding is meer intern, dus woorden betekenen niet zo veel voor mij. Het is enkel een accessoire dat we gebruiken. Ik weet dat ze belangrijk zijn. Ik zeg niet dat woorden geen betekenis hebben, maar voor mij betekenen ze niet veel. Ik weet dat ze veel betekenen voor andere mensen, maar voor mij maakt het niet uit. Het is maar een woord. Dus hetgeen dat je wilt. Je mag 'zij' zeggen, omdat ik gewoon ben aan 'zij'. Dus als je niet weet dat te gebruiken, gebruik dan maar gewoon 'zij'.)

Educatie en representatie

Door het feit dat er volgens verschillende respondenten zo weinig kennis is omtrent gender non-binariteit, wordt educatie aangehaald als één van de zaken dat dit mogelijks kan verbeteren. Ervoor zorgen dat er op scholen meer gesproken wordt over gender, en liefst ook over gender non-binariteit specifiek, wordt gezien als iets dat enorm zou kunnen helpen in de normalisatie en het acceptatie van GNB personen.

Volgens Sebastian zijn er momenteel verschillende problematische aspecten aan hoe er in het onderwijs gesproken wordt over LGBT personen.

Sebastian: Alee daar werd ook niet veel uitleg aan gegeven, dat was gewoon: er bestaan ook mensen die lesbisch, homoseksueel zijn. Ik denk zelfs dat ze biseksueel niet echt hebben vermeld en alle andere mogelijkheden die binnen de LGBTQIA enzovoort horen. Euhm ja, ik denk niet dat ik daar veel van heb opgestoken of op mij was dat toen niet echt van toepassing. Of alee ja, op dat moment had ik dat ook niet echt door, het interesseerde mij ook niet echt, maar ik wist ook niet echt waarom.

Sam geeft dan ook aan dat er meer aandacht moet zijn voor deze topics en dat dit best zelfs opgelegd wordt door de regering, zodat er in het onderwijs meer wordt bij stilgestaan. Dit aangezien de inclusie van LGBT-topics in het lespakket voor hen meer duidelijkheid had bezorgd.

Sam: Ik denk dat dat er sowieso nu al wel is, maar dat dat ook echt in het leerplan moet komen te staan, dat leerkrachten er aandacht aan moeten besteden en euhm ik denk dat vooral de regering dat beslist, wat dat er in het leerplan kom te staan. Dus ik denk dat dat zo de eerste taak is van de regering: zorgen dat er meer aandacht aan besteed wordt en ook effectief opvolgen dat leerkrachten dat ook wel doen.

Sam: Dan zou ik het misschien al iets vroeger hebben geweten dat ik niet helemaal in de heteronorm pas en dan had ik misschien die moeilijke periode enkele jaren geleden niet gehad, omdat ik dan al wat meer duidelijkheid had gehad.

Naast het onderwijs heeft de (sociale) media ook een invloedrijke rol op vlak van representatie van gender non-binaire (en trans) personen. Zoals eerder aangehaald speelde voor verschillende respondenten deze representatie een belangrijke rol in het ontwikkelen van hun genderidentiteit. Er wordt ook aangegeven dat dit een belangrijke rol kan spelen binnen de kennisontwikkeling en acceptatie van gender non-binariteit in de brede maatschappij.

Storm: Ik denk voor acceptatie dat dat misschien een stap verder is. Ik denk dat er daarvoor ook nog veel meer dingen in de media moeten gezet worden en zo. En ja, sommige mensen gaan nooit veranderen, maar toch zeker de jeugd is daar toch al veel meer aanvaardender voor andere genders en zo en ook transgenders. Ik hoop dat dat een beetje in orde komt.

Het blijkt wel, zoals aangehaald in enkele interviews, niet enkel belangrijk te zijn dat er transgender (en vooral) non-binaire personen verschijnen in de media, maar ook de manier waarop is van belang. De meeste verhalen die verschijnen in de media blijken binaire trans verhalen te zijn. De manier waarop er over gender gesproken wordt is veelal enorm binair. Dat zorgt ervoor dat er ook in de maatschappij een binaire gendervisie in stand gehouden wordt.

Marten: Maar het gaat vaak over 'transition poster kids' die zo heel proper van het ene naar het andere gaan, want dat is hapbaar voor mensen. En dat is ook super ok en dat mag he. Alee, dat... dat is heel belangrijk dat die gerepresenteerd worden, euhm maar ik denk dat heel veel mensen een beeld hebben van trans in het algemeen als van het ene gender naar het andere gender en zelfs voor mensen die binair trans zijn is dat niet waar.

Ilona haalde vervolgens ook aan dat het haar zou kunnen helpen open te zijn over haar genderidentiteit tegenover mensen, aangezien ze niet elke keer opnieuw een hele uitleg moet doen, maar eventueel kan verwijzen naar personen die in de media verschijnen met een soortgelijke identiteit en ervaring.

Ilona: Alee, ik beeld mij in, maar dit is ik die probeer in te leven, als je een transvrouw bent, dan kan je verwijzen naar Girl, dan kan je verwijzen naar Bo Van Spilbeeck, dan kan je ernaar verwijzen en zeggen: "dit ben ik." Dat is niet noodzakelijk hetzelfde, maar je zit wel in dezelfde categorie. Ik ben gewoon een soort van a-categorisch wezen. En bij mij is het zeer vormeloos en tegelijkertijd ook niet, het is een soort van: whatever suits today. En dus dat is bij mij het probleem, het zorgt dat de afstand die je eigenlijk moet overbruggen op vlak van kennis en begrip naar mensen toe die niet in de gemeenschap zitten, die niet zelf non-binair zijn of alleszins zichzelf ook in vraag stellen, dat die afstand groter is.

3. Gezondheidszorg

Gezondheidszorg kwam op verscheidene manieren terug in de gevoerde interviews.

Mantelzorg en zelfzorg

De hulp en steun dat de respondenten aangeboden kregen van mensen in hun omgeving (mantelzorg) was voor velen enorm van belang. Ilona benoemde dit expliciet:

Ilona: je gaat wel op een zekere manier naar informele hulp, gemeenschapshulp, community help gaan zoeken, dat heb ik wel gedaan, maar ik heb geen professionele hulp gezocht.

Vervolgens bleek ook zelfzorg een groot deel uit te maken van hoe enkele respondenten met de moeilijkheden omgingen die ze ervoeren. Mo haalde bijvoorbeeld aan dat hij zijn genderidentiteit zo voor een groot deel zelf heeft uitgezocht, zonder gebruik te maken van de professionele hulpverlening. Ook in het interview van Bea kwam zelfzorg zeer sterk naar voor:

Bea: *In de eerste plaats, trouw zijn aan mezelf. Dus streven naar een authentieke ik en van daaruit te gaan leven. Dus in het dagelijkse leven gewoon te laten zien wie ik echt ben, op een natuurlijke manier, zonder te zeggen van: kijk nu eens naar mij. Daar gaat het niet om he. Ik ga gewoon met zo weinig mogelijk oordeel gewoon de deur uitstappen. Dat is het allerbelangrijkste.*

Andere vormen van hulpverlening die besproken werden in de interviews waren de algemene professionele hulpverlening en ook specifiek de transzorg.

Algemene professionele hulpverlening

Eerst en vooral is het belangrijk om te vermelden dat binnen de algemene hulpverlening naar veel meer gekeken wordt dan enkel de genderidentiteit van de personen. Verschillende respondenten gaven dan ook aan dat ze niet specifiek hulp gezocht hadden omwille van hun genderidentiteit, maar eerder voor andere zaken bij de algemene hulpverlening terecht kwamen en dan zo ook hulp of steun ontvingen omtrent hun genderidentiteit. Alice legde dit uit aan de hand van een verwijzing naar een uitspraak van Audre Lorde:

Alice: *I need a complete overview of my mental state. If you mean psychological help or other kind of help? For me I would only need psychological help with this together with other things because I'm not a single issue person. Audre Lorde*

(vertaling: *Ik heb een volledig nazicht nodig van mijn mentale gezondheid. Als je psychologische hulp bedoeld, of een andere soort hulp? Ik zou enkel nood hebben aan psychologische hulp, maar samen met andere dingen want mijn problemen zijn niet eendimensionaal. Audre Lorde*)

Sebastian vertelde over een positieve ervaring met hun psycholoog. Toen Sebastian hun psycholoog vertelde over hun genderidentiteit, was deze oprecht geïnteresseerd en vroeg die meer uitleg en ook bronnen waar die meer info kon vinden:

Sebastian: *De enige ervaring die ik heb die wel positief is moet ik zeggen. Bij de psychologe waarbij ik ging, die praatte daar ook over, over het feit dat mijn seksualiteit en dan ook uiteindelijk over dat non-binaire en eerst nog zo uit de verte: eigenlijk ben ik het. En die was daar heel geïnteresseerd in van: ja, hoe kan ik daar meer over te weten komen? Kan ik daar een vorming over volgen, want ik merk ook dat er alsmaar meer mensen toekomen bij mij die zeggen van: ik ben non-binair en ik wil er toch wel meer op inspelen. Dus dat vond ik heel tof.*

Tegelijkertijd werd dit ook door een respondent aangehaald als iets dat je (weeral) zelf moet uitleggen, omdat het thema van gender non-binariteit redelijk ongekend is. Het draagt bij tot het onbegrip dat er heerst in de maatschappij. Bea haalt aan dat volgens hem er nog steeds zeer veel vooroordelen leven binnen de hulpverlening en dat omwille van het onbegrip de kans ontstaat dat gender non-binaire personen van de ene hulpverlener naar de andere gestuurd worden. Dit kan een zeer negatief effect hebben op de mentale gezondheid van de gender non-binaire of genderqueer persoon wat dan voor een vicieuze cirkel kan zorgen:

Bea: *Ja, een gevoel van: ik word niet erkend voor wie ik ben. Nee, ik denk zelfs dat de meeste nog heel veel vooroordelen ervaren, nog steeds, waar dat heel veel vragen achterblijven en verder gaan zoeken. En het gevaar is dat ze van de ene persoon naar de andere worden gestuurd, waardoor dat het zelfvertrouwen ook niet gestimuleerd wordt en er een soort vicieuze cirkel kan ontstaan. En sommige mensen kunnen zich daar heel slecht bij gaan voelen en heel veel dysforie ervaren enzovoort.*

Transzorg

Tenslotte werd er in verschillende gesprekken ook de transzorg in Vlaanderen besproken. Vier van de respondenten hadden al contact met de transzorg in Vlaanderen, maar ook sommige andere respondenten hadden al een visie over hoe die hulpverlening eruit ziet, aangezien zij al ervaringen van anderen hoorden en dergelijke.

De reacties waren redelijk verschillend. Enkelen waren zeer kritisch ten opzichte van de aanpak dat de hulpverleners hanteerden en voor anderen bezorgde hun contact met de hulpverleners eerder een opgelucht gevoel. Zo was Eli bijvoorbeeld zeer blij dat hun 'traject' kon aanvangen:

Eli: ik was daar heel nerveus eigenlijk voor, want het was eigenlijk zo iets van dat er eindelijk iets aan gedaan kon worden. Alee, dat ik eindelijk een beetje geholpen kon worden. En dat was eigenlijk zo van: yes dat mijn traject kan beginnen, tussen haakjes. Ik vond dat een hele opluchting, ja.

In de meer kritische opmerkingen werd er gesproken over het feit dat deze hulpverlening redelijk binair ingevuld word, waardoor er mogelijks niet (altijd) genoeg aandacht is voor gender non-binaire en genderqueer personen. Ilona en Mo vermeldden de ervaringen die ze hoorden van andere personen:

Ilona: Voor zover ik uit getuigenissen haal en uit praatgroepen en zo voort, door het feit dat ik non-binair ben kom ik daar toch mee in contact en heb ik daar toch kennis van. En ik vind dat die nogal sterk binair is ingevuld. Zo van: "ah je bent geboren als man, nu wil je vrouw worden" of "ah je bent geboren als vrouw, nu wil je man worden, dus we moeten er iets aan vijzen of iets af snijden." Ik ben het nu op flessen aan het trekken, maar dat is de indruk die ik heb.

Mo: Ik denk dat daar zo één iemand is of zo dat daar weet wat dat non-binair is te goei. En dat je dan geluk moet hebben om daar dan bij te komen, want ik heb er ook al goede verhalen van gehoord, maar ook verhalen dat ik denk: hoe werk je bij de genderkliniek als je het woord nog niet kent?

Mo had ook eigen ervaringen met de transzorg in Vlaanderen. Hij legde een traject af bij het genderteam waarbij hij niet vertelde dat hij non-binair is, omdat hij schrik had dat dit zijn traject bij het genderteam zou vertragen:

Mo: Ik heb daar ook niet gezegd dat ik non-binair ben, omdat ik van andere mensen had gehoord dat euhm dat ervoor zorgde dat ze u minder serieus namen en dat het dan langer duurde euhm vooraleer dat je fysieke stappen kon nemen. Dus is dat vrij logisch eigenlijk dat ik daar niet veel uit heb gehaald, want ik heb daar niet 100% de waarheid verteld. Dus dan zei ik gewoon dat ik een transman was.

Daarnaast ligt er (volgens enkele respondenten) binnen de transzorg vaak een grote focus op het lijden dat de cliënten al dan niet ervaren. Marten benoemde dit als "gatekeeping", die, zoals Ilona het uitlegt, weinig ruimte biedt voor twijfel omtrent het feit of je eventueel ingrepen wil laten doen of niet:

Ilona: ik denk dat er daar een zekere vorm is van: we gaan zeker maken dat je zeker bent en als je niet zeker bent dan laten we het niet toe. En ik begrijp dat ook wel, want dan spreken we over lichamelijke ingrepen, maar dat is voor mij in de medische professionele hulp zeer weinig plaats voor twijfel die normaal is, omdat je een mens bent en omdat je nog naar jezelf aan het zoeken bent.

Naast de specifieke kritiek op de aanpak van de hulpverleners binnen de transzorg, was er ook kritiek op de waarde die gehecht werd aan de medische transzorg in het algemeen. Sebastian legt uit dat de binaire visie van de maatschappij en de heersende gendernormen mogelijks een invloed kunnen hebben op de ingrepen die trans personen, gender non-binaire personen en genderqueer personen eventueel willen laten doen:

Sebastian: Ik denk dat het chirurgische, dat dat ook geen standaard mag worden voor trans personen. Als je echt... Alee als je voelt van: het moet, oké, maar euhm ja, eigenlijk is het uiteindelijk de maatschappij die ons indeelt in bepaalde dingen, bepaalde hokjes en hoe dat bepaalde lichaamsdelen zijn voor een man of een vrouw.

4. Wettelijke erkenning

Er werd door zo goed als alle respondenten aangegeven dat de wettelijke regelgeving omtrent de registratie van het geslacht (of gender) momenteel niet optimaal is. Verschillende respondenten legden dit uit. Volgens Storm voelt het namelijk zeer oncomfortabel om een M of een V op hun paspoort te hebben staan. Wiebe legt dan weer uit dat het haar minder zorgen zou opleveren moest ze niet zo vaak verplicht worden om te kiezen tussen binaire genderopties. En Tyler legt uit dat het huidige systeem nogmaals benadrukt dat de binariteit zeer fel aanwezig is in onze maatschappij.

Storm: Ten eerste ik vind het al voor mezelf persoonlijk heel ongemakkelijk dat ik met een V op mijn paspoort sta. En een M zou ik ook niet direct zetten voor mij. Dus dat vind ik ook wel heel ongemakkelijk, gewoon van, ja het klopt niet wat erop staat, dus vind ik dat wel belangrijk dat er een optie is.

Wiebe: als ik een formulier moet invullen, als ik ergens... eender wat ge moet invullen, eender waar is het altijd 'man' of 'vrouw' en dat stoort mij dan wel enorm. Dat is alsof ik niet kan kiezen tussen iets wat dat voor mij juist voelt. En ik denk moest dat wettelijk veranderen, dan zou dat natuurlijk wel zo zijn. Dus dat zou voor mij in mijn dagelijks leven gewoon minder zorgen voor zo'n gevoel van 'ik mag niet bestaan'. En dat is natuurlijk getriggerd door mijn verleden.

Tyler: Ik vind dat die hokjes idioot zijn. Dit bewijst nogmaals dat de binary overal is doorgedrongen tot in wettelijke beschouwingen van identiteit en in mijn ogen is dat een beetje bullshit.

Doorheen de interviews werden twee mogelijke oplossingen besproken om de situatie op wettelijk vlak te verbeteren voor gender non-binaire en genderqueer personen: het toevoegen van een derde optie, namelijk een X of het stoppen met 'geslacht' te vermelden op de identiteitskaart en in wettelijke documenten.

Derde optie

Er werden verschillende argumenten gegeven in de interviews die pleitten voor het toevoegen van een derde optie, namelijk X.

Ilona: En moest er een X komen, of moest er gewoon geen gendermarkering zijn, dat zou ik fantastisch vinden, want dat opent eigenlijk de boel, dat opent eigenlijk het idee van gendermarkering, breekt het af of maakt het ruimer. En dat is voor mij perfect, dat is goed.

Sam: Ik denk, moest die mogelijkheid er zijn, dat ik dat ook wel ga doen. Omdat ik mijzelf daar ook wel beter bij ga voelen.

Bea: Dat zou een boost betekenen voor de maatschappij in de positieve zin dat ze gewoon het welzijn bevorderen in de brede zin. Want daarmee geef je ook als overheid en als rechtssysteem het voorbeeld.

Echter bleek er hierbij volgens enkele respondenten ook mogelijks een verhoogde kans op discriminatie te zijn. Mo en Wiebe spraken onder andere beiden over discriminatie bij het solliciteren voor een job:

Mo: Ik heb daar uiteraard mijn schrik ook voor dat als er iemand op z'n pas dan een X heeft staan, dat dat moeite gaat kunnen brengen bij sollicitaties en dat soort dingen.

Wiebe: Discriminatie waarschijnlijk, bij jobinterviews bijvoorbeeld, maar daar heb ik geen last van want ik heb mijn uitkering, dus ja. En ja, ik denk vooral bij controles op de luchthaven of zo misschien. Ik weet niet. Bij zo officiële instanties waar je dan verder gaat dan enkel papieren te moeten invullen.

Nog een nadeel werd aangehaald door Sebastian, namelijk het feit dat er in onze huidige samenleving nog te weinig kennis is omtrent gender non-binariteit en dat je daardoor als je een X op je identiteitskaart hebt staan, je vaak als referentiepunt gaat worden gezien voor anderen omtrent non-binariteit:

Sebastian: Dan ga je als non-binaire persoon... Non-binariteit is nog niet zo goed gekend, dus eigenlijk moet je de representatie zijn van en het dus ook echt goed moeten uitleggen en jij moet dus stenen verleggen, door dat uit te leggen.

Weghalen van 'geslacht' op wettelijke documenten

Voor het weghalen van 'geslacht' op wettelijke documenten werden ook argumenten gegeven:

Marten: We kunnen dat even goed gewoon afschaffen om gender op een paspoort te zetten, want dat zou eigenlijk de meest veilige optie van allemaal zijn. Gewoon... haal het er gewoon af. Niemand moet dat weten.

Kim gaf aan dat die het zeer revolutionair zou vinden om een derde optie te kunnen verkrijgen op de identiteitskaart, maar dat die dat tegelijkertijd ook nog niet genoeg vindt:

Kim: Langs de ene kant zou ik dat heel revolutionair vinden dat dat kan, langs de andere kant is in onze samenleving het paspoort zo'n beladen ding, dat ik euhm het heel... dat er dan nog altijd dingen zijn van: als je een bepaalde naam hebt op uw paspoort, euhm dat je dan ook al minder geprivilegeerd bent of problemen gaat hebben bij de douane/politie/gerecht... Ik zou de X... die is dan één van de zovele struggles die we dan rond het paspoort en identiteit en zo zouden moeten voeren. Dus langs de ene kant zou dat echt al een geweldige doorvoering zijn, maar ik zou willen dat dat nog verder gaat en dat er op vlak van euhm vooroordelen en registraties en restructies rond identiteit, dat dat nog meer zou worden euhm opengebroken.

Tyler gaf kritiek op het weghalen van 'geslacht' op de identiteitskaart door te vermelden dat de gelachsaanduiding op de identiteitskaart voor verschillende binaire trans personen juist iets kan zijn dat hun gender bevestigt en hen goed kan doen voelen. Door dit weg te halen, haal je misschien iets weg dat voor verschillende personen enorm van belang is:

Tyler: Ik vind dat moeilijk om over na te denken. Ik zou zeggen: we schaffen dat allemaal af, maar ik weet tegelijk ook dat veel binaire trans personen daar veel... of dat dat belangrijk is voor hun identiteitsvorming. Dat dat heel affirming is voor hun. Dus dat lijkt me geen ideale oplossing.

Link tussen beide oplossingen

Bea legde een link tussen beide oplossingen. Volgens hem is het meest ideale verloop om in eerste instantie een derde geslachts optie toe te voegen en dan vervolgens meer toe te werken naar het weghalen van de geslachtsaanduiding op wettelijke documenten:

Bea: Het ideale is dat die categorieën kunnen afgeschaft worden. Want nu lijkt het alsof we er een nieuw hokje aan toevoegen. En het is schijnbaar wel zo, maar als je dat ziet als een tussenfase, dan is dat oké. Dan weet je van: oké, we hebben een visie, we zien waar dat we uiteindelijk met die visie naartoe willen.

5. Intersectionaliteit

Intersectioneel gezien kwamen er in sommige interviews andere aspecten aan bod die mee in connectie stonden met de beleving, expressie, ontdekking, ... van de genderidentiteit van de respondenten. Autisme was zo één aspect dat naar boven kwam in het interview van Storm. Bij Storm had hun autisme een specifieke invloed op hun genderidentiteit, in die mate dat dit voor hen hun zelfontwikkeling mee beïnvloedde. Storm voelde zich over het algemeen een buitenstaander in de

middelbare school en dit autisme droeg bij tot dat gevoel. Op de vraag welke invloed hun autisme had op hun genderidentiteit, antwoordde Storm als volgt:

Storm: niet direct op m'n gender of zo, maar wel op m'n jeugd en euhm op m'n zelfontwikkeling eigenlijk. Ik heb heel het middelbaar ook geen vrienden gehad of zo. Ik was altijd alleen. Dus ja, ik voelde me eigenlijk niet alleen freak op dat vlak dat ik nogal extreem jongensachtig was, maar ook op het feit dat ik totaal niet goed kon communiceren met mensen en geen vrienden had en zo.

Storm verwoordde dus dat hun genderidentiteit niet per se een invloed had op hun genderidentiteit specifiek, maar wel op hun identiteitsontwikkeling en identiteitsbeleving in het algemeen.

Vervolgens vertelde ook Wiebe over haar autisme. Wiebe groeide daarnaast ook op bij ouders die Getuigen van Jehova waren. Beide aspecten speelden een rol in haar zelfontwikkeling en mentale gezondheid. Het geloof van haar ouders zorgde er specifiek voor dat Wiebe niet de ruimte had om zichzelf te ontdekken en kon daardoor haar genderidentiteit ook niet verder ontwikkelen. Ze mocht experimenteren met verschillende genderrollen en uiterlijke aspecten (make-up, barbiepoppen, ...), maar kreeg de boodschap dat deze verboden waren:

Wiebe: Ge wordt eigenlijk geleerd dat homoseksualiteit mag niet en eigenlijk alles, alles wat ik ben, de muziek naar wat ik luister, zo alles wat ik ben is iets dat ge niet zou mogen zijn volgens hun. Dus dat heeft er heel hard voor gezorgd dat ik, dat mijn eigenwaarde gewoon niet bestaande was. Alee, dat ik altijd het gevoel heb... alee, nu niet meer, maar een jaar geleden nog wel, dat alles wat ik doe een grote zonde is, dat alles wat ik doe fout is. En ja, dat heeft er gewoon voor gezorgd dat ik echt niet oké was in mijn vel. En dat ik ook niet echt de ruimte had om dat gender te ontdekken. Terwijl langs de andere kant mocht ik wel mijn nagels lakken, mocht ik... euhm ik kreeg Barbiepoppen, ik mocht mij verkleeden met mijn mama's kleren en zo. Dus er was wel een soort van toelating, maar er was ook heel hard het ding van: het is allemaal verboden en het is slecht.

VI. Discussie

1. Discussie van resultaten

Dit onderzoek tracht een basis te vormen aan kennis omtrent GNB personen. Het tekort aan vooronderzoek, dat de laatste jaren wel aan het verminderen is, toont dat er zeer weinig kennis is omtrent dit thema binnen het academische veld. Dit onderzoek heeft daardoor als doel om een exploratie te doen van de leefwereld van GNB personen. Dit door via een open interviewmethodiek te bevragen welke aspecten er vooral primeren in het leven van GNB personen omtrent hun genderidentiteit.

Het onderzoek toont in eerste instantie aan dat er grote verscheidenheid is aan terminologie die gebruikt wordt door gender non-binaire en genderqueer personen om hun genderidentiteit te benoemen. Een eenduidige benaming en term gaan gebruiken om deze doelgroep te benoemen is vrijwel onmogelijk, omwille van de veelzijdigheid verbonden aan gender (Diamond & Butterworth, 2008). De identiteitsontwikkeling van GNB personen staat in sommige gevallen sterk onder invloed van (sociale) media en representatie (Fritz & Gonzales, 2018). Vervolgens blijkt er ook een soort gatekeeping of bewaking van de grenzen van non-binariteit een rol te spelen. Er leeft een ideaalbeeld of stereotype van hoe een GNB persoon eruit moet zien, waardoor verschillende respondenten het gevoel hebben dat ze hieraan moeten voldoen (Yeadon-Lee, 2016). Gevoelens van twijfel en het idee dat men niet trans (of in dit geval non-binair) genoeg is speelt een zekere rol in de ervaring van de GNB personen (Green, 2005; V. Valentine, 2015).

Op vlak van sociale interacties bij GNB personen blijkt dat de respondenten enorm van elkaar verschillen in de mate waarin ze open zijn over hun genderidentiteit. Er zijn verschillende barrières waar GNB personen mee te maken krijgen indien ze open willen zijn omtrent hun genderidentiteit. Er is te weinig kennis omtrent GNB in de brede samenleving, wat vaak zorgt voor onbegrip. De GNB personen dienen hun genderidentiteit dan ook vaak uit te leggen en verdedigen (Government Equalities Office, 2018). Tegelijk werd er ook aangegeven dat openheid vaak een gevoel van vrijheid met zich meebrengt. Daarnaast brengt acceptatie en daarbij ook steun voor vele respondenten een positief gevoel met zich mee (Goldberg & Kovalanka, 2018). Verschillende interviews wijzen uit dat het kennen van andere GNB personen hen vaak steun en veiligheid biedt waarin men vrijheid krijgt om hun eigen genderidentiteit te manifesteren zoals men wilt. Vervolgens bleek ook taalgebruik een belangrijk aspect te vormen in het leven van GNB personen (Bradford et al., 2018; Goldberg & Kovalanka, 2018; Richards et al., 2017). Er is veel variatie in hoe de onderzochte GNB personen aangesproken wensen te worden. Sommigen voelden zich goed bij gegenderde aansprekingen en anderen dan weer bij genderneutrale aansprekingen, voor anderen maakte het juist niet zo veel uit. Verschillende respondenten gaan taal heroriënteren om ervoor te zorgen dat het beter past voor hen (Bradford et al., 2018). Dit is te zien bij het gebruik van die/hun voornaamwoorden, ondanks dat er aangegeven wordt dat dit gebruik niet gekend is blijkt dit voor verschillende respondenten wel de meest aangename optie te zijn, net zoals in het onderzoek van Goldberg en Kovalanka (2018). Een suggestie uit de interviews is om in de toekomst meer te werken naar een maatschappij waarin er bij een kennismaking telkens gevraagd wordt naar de voornaamwoorden van de ander. Als laatste aspect geven de respondenten aan dat educatie en representatie een belangrijke rol spelen in de visies die er leven in de maatschappij omtrent GNB die ook hun sociale interacties mee beïnvloeden. Zorgen voor een bredere kennis van GNB binnen het onderwijs blijkt voor verschillende respondenten belangrijk om meer begrip en acceptatie te verkrijgen.

Een ander besproken thema is de gezondheidszorg voor GNB personen. Bij het bespreken van dit thema blijken naast professionele hulpverlening vooral mantelzorg en zelfzorg een groot deel uit te maken van het omgaan met hun genderidentiteit. Op vlak van professionele hulpverlening worden twee vormen onderscheiden van elkaar. In eerste instantie blijkt de algemene professionele

hulpverlening een mogelijkheid om de ondersteuning te krijgen. Hierbinnen is het vooral van belang dat er naar meer gekeken wordt dan enkel de genderidentiteit. Daarnaast speelt ook de transzorg in Vlaanderen een rol. De transzorg zorgt voor sommige respondenten voor een opluchting, terwijl anderen er eerder kritisch over waren. Enkele respondenten hadden het gevoel dat deze hulpverlening redelijk binair ingevuld is en niet genoeg rekening houdt met GNB (Lykens et al., 2018). Dit had zelfs tot gevolg dat een respondent zijn genderidentiteit verborgen had gehouden voor de hulpverleners, omdat hij schrik had dat hij niet geloofd zou worden. Ditzelfde bleek ook naar boven te komen in het onderzoek van Richards et al. (2017) en V. Valentine (2015). Daarnaast is er volgens enkele respondenten ook een sterke gatekeeping aanwezig binnen deze hulpverlening die geen ruimte laat voor twijfel. Deze zaken zorgen dat er een soort barrière is voor GNB personen om tot die hulpverlening te komen (Adam Smiley et al., 2017; V. Valentine, 2015). Daarnaast wordt in de interviews ook aangehaald dat medische ingrepen niet de standaard hoeven te zijn voor GNB en trans personen, maar dat er eerst en vooral aandacht moet gaan naar de binariteit en genderrollen in de brede samenleving.

Als vierde thema is de wettelijke erkenning ook nog een belangrijk aspect binnen de beleving van GNB personen. In België is de regelgeving omtrent het zogenoemd 'geslacht' enkel ingedeeld in binaire opties (Cannoot, 2017). Daarnaast is de grens tussen geslacht of sekse en genderidentiteit eerder vaag in het huidige systeem. De respondenten waren dan ook unaniem over het feit dat de huidige situatie op vlak van wettelijke erkenning niet ideaal is, wat voor verschillende frustraties zorgt (Adam Smiley et al., 2017; Zeluf et al., 2016). Als oplossing geeft men twee opties, namelijk het toevoegen van een derde geslachts optie en het weglaten van geslacht in wettelijke documenten (V. Valentine, 2015). Enkele respondenten bieden tegelijkertijd ook kritiek op beide oplossingen. Zo is het mogelijk dat een derde geslachts optie zorgt voor meer discriminatie op verschillende vlakken. Het weghalen van geslacht in wettelijke documenten kan dan weer een teleurstelling vormen voor onder andere binaire trans personen die de geslachtsaanduiding op hun identiteitskaart mogelijk zien als een erkenning van hun genderidentiteit. In een interview wordt de link gelegd tussen beide oplossingen, namelijk dat in eerste instantie een derde geslachts optie een mooie oplossing is binnen onze huidige samenleving en dat er dan in de toekomst meer toegewerkt kan worden naar een samenleving waarin geslacht weggehaald wordt van de wettelijke documenten.

Tenslotte speelt intersectionaliteit een rol in de identiteitsontwikkeling van de respondenten. Autisme en geloof komen uit de interviews naar voor als andere aspecten die mee de genderidentiteit in het algemeen, de ontwikkeling van de genderidentiteit, de beleving van de genderidentiteit, enzovoort bepalen en hiermee in contact staan. Ze bepalen mee het dagelijkse leven van de respondenten in kwestie. Deze zaken staan daardoor dus niet los van elkaar (Crenshaw, 1994; de Vries, 2015).

2. Beperkingen van het onderzoek en suggesties voor vervolgonderzoek

Verschiedende aspecten uit de voorgaande besproken thema's zijn mogelijks in verband te brengen met het gevoel van eigenwaarde en de mentale gezondheid van de respondenten. De openheid omtrent hun genderidentiteit, acceptatie dat de respondenten al dan niet ontvangen van anderen, het al dan niet persoonlijk kennen van andere GNB personen, de afstemming van de gezondheidszorg op de noden van GNB personen en de wettelijke erkenning van GNB personen spelen mogelijks een grote rol in het gevoel van eigenwaarde en de mentale gezondheid van GNB personen. In dit onderzoek konden kleine connecties gezien worden tussen deze zaken, maar geen causale verbanden gelegd worden, door de methodiek en de omvang van het onderzoek. Uitgebreider vervolgonderzoek naar zaken die het gevoel van eigenwaarde en de mentale gezondheid van GNB personen kunnen verbeteren zou handig zijn om zo op de verschillende specifieke zaken te kunnen inzetten, namelijk op de educatie omtrent GNB, de optimalisatie van de gezondheidszorg, de wettelijke erkenning, enzovoort.

Vervolgens biedt het gevoerde onderzoek een blik in de leefwereld van elf GNB personen, maar wel dient vermeld te worden dat deze elf ervaringen in geen geval voor de ervaringen van de gehele

doelgroep van GNB personen staan. Zoals aangehaald is er veel variatie tussen deze elf ervaringen, wat maakt dat de ervaringen van de bredere doelgroep mogelijks nog meer variatie bevatten. Het is mogelijk dat niet elke GNB persoon zich in deze ervaringen kan vinden en dat is ook in geen geval het doel van dit onderzoek.

Dit onderzoek biedt een korte opsomming van zaken die spelen binnen het leven van (enkele) GNB personen, maar heeft niet de capaciteit om in te spelen op alle aspecten in hun leven. Vervolgonderzoek dient dan ook nog breder te gaan kijken naar andere topics zoals de indeling van publieke toiletten, discriminatie op school en discriminatie op het werk.

Daarnaast dient ook opgemerkt te worden dat dit onderzoek onderworpen is aan een zekere subjectiviteit. Het onderzoek werd gevoerd door een wit, able-bodied 22-23 jaar oud, gender non-binair persoon bij personen die zich ook identificeren als gender non-binair en/of genderqueer en die voornamelijk able-bodied zijn, wit en relatief jong. Al deze aspecten spelen een rol in hoe het onderzoek opgebouwd werd, hoe het gevoerd werd, de verkregen resultaten en de verwerking ervan. Onderzoeken naar meer diversiteit op binnen identiteitsaspecten (buiten de genderidentiteit van de personen) lijkt daarom aangewezen.

VII. Referentielijst

- American Psychological Association, A. P. (2015). Guidelines for psychological practice with transgender and gender nonconforming people. *American Psychologist*, 70(9), 832-864.
- Baarda, D. B., van der Hulst, M., & De Goede, M. (2017). *Basisboek interviewen*: Noordhoff Uitgevers.
- Berger, M., Wallis, B., & Watson, S. (2012). *Constructing masculinity*: Routledge.
- Bradford, N. J., Rider, G. N., Catalpa, J. M., Morrow, Q. J., Berg, D. R., Spencer, K. G., & McGuire, J. K. (2018). Creating gender: A thematic analysis of genderqueer narratives. *International Journal of Transgenderism*, 1-14.
- Butler, J. (2002). *Gender trouble*: routledge.
- Cannoot, P. (2017). Let it be: het recht op persoonlijke autonomie van personen met intersekse/DSD. *Tijdschrift voor Seksuologie*, 41(2), 87-94.
- Çavaria, GLSEN, & College, C. t. (2017). Flemish schoolclimate survey. 33. Retrieved from https://cavaria.be/sites/default/files/2019-04/scholierenenquete_2017_eng.pdf
- Collins, P. H., & Bilge, S. (2016). *Intersectionality*: John Wiley & Sons.
- Craeynest, P., Craeynest, M., Timperman, T., Van Vaerenbergh, G., & Vanhoomissen, T. (2008). *Sociale psychologie: een inleiding*: Acco; Leuven.
- Crenshaw, K. (1994). Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Color.
- Darwin, H. (2017). Doing gender beyond the binary: A virtual ethnography. *Symbolic Interaction*, 40(3), 317-334.
- de Vries, K. M. (2015). Transgender people of color at the center: Conceptualizing a new intersectional model. *Ethnicities*, 15(1), 3-27.
- Derrida, J. (1997). *Deconstruction in a nutshell: A conversation with Jacques Derrida*: Fordham Univ Press.
- Diamond, L. M., & Butterworth, M. (2008). Questioning gender and sexual identity: Dynamic links over time. *Sex roles*, 59(5-6), 365-376.
- Foucault, M. (2012). *Discipline and punish: The birth of the prison*: Vintage.
- FRA. (2014). Being Trans in the European Union: Comparative Analysis of EU LGBT Survey Data. In: Fundamental Rights Agency Vienna.
- Fritz, N., & Gonzales, A. (2018). Not the normal trans story: Negotiating trans narratives while crowdfunding at the margins. *International Journal of Communication*, 14.
- Galupo, M. P., Pulice-Farrow, L., Clements, Z. A., & Morris, E. R. (2018). "I love you as both and I love you as neither": Romantic partners' affirmations of nonbinary trans individuals. *International Journal of Transgenderism*, 1-13.
- Geerdink, G., & Arnhem, P. J. T. v. I. (2008). Onderzoeken vanuit een biografisch perspectief, gebruikmakend van de biografische methode. 29(4), 27-34.
- Goldberg, A. E., & Kuvalanka, K. A. (2018). Navigating identity development and community belonging when "there are only two boxes to check": An exploratory study of nonbinary trans college students. *Journal of LGBT Youth*, 15(2), 106-131.
- Grant, J. M., Mottet, L., Tanis, J. E., Harrison, J., Herman, J., & Keisling, M. (2011). *Injustice at every turn: A report of the national transgender discrimination survey*: National Center for Transgender Equality.
- Green, E. R. (2005). Battling the Trans-enough Blues: Informal Suvey Results. Retrieved from www.Trans-Academics.org/recentresults.htm
- Halberstam, J. (1998). *Female masculinity*: duke university Press.
- Hayfield, N., & Huxley, C. J. Q. R. i. P. (2015). Insider and outsider perspectives: Reflections on researcher identities in research with lesbian and bisexual women. 12(2), 91-106.
- Hutcheon, L. (2003). *The politics of postmodernism*: Routledge.
- Ivgn. (2018). Wijzigingen van de officiële geslachtsvermelding in België 2018. Retrieved from https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/trans_cijfers_rijksregister_2018_nl.pdf

- Jagose, A. (1996). *Queer theory: An introduction*: NYU Press.
- Kuper, L., Wright, L., & Mustanski, B. (2018). Gender identity development among transgender and gender nonconforming emerging adults: An intersectional approach. *International Journal of Transgenderism*, 1-20.
- Kuyper, L., & Wijsen, C. (2014). Gender identities and gender dysphoria in the Netherlands. *Archives of sexual behavior*, 43(2), 377-385.
- Legard, R., Keegan, J., Ward, K. J. Q. r. p. A. g. f. s. s. s., & researchers. (2003). In-depth interviews. 138-169.
- Lorber, J. (2006). A world without gender. In K. Davis, M. Evans, & J. Lorber (Eds.), *Handbook of gender women's studies* (pp. 469-474). California: Sage.
- Lorber, J., & Farrell, S. A. (1991). The social construction of gender. *Newbury Park*, 5.
- Lykens, J. E., LeBlanc, A. J., & Bockting, W. O. (2018). Healthcare Experiences Among Young Adults Who Identify as Genderqueer or Nonbinary. *LGBT health*, 5(3), 191-196.
- McCall, L. (2008). The complexity of intersectionality. In *Intersectionality and Beyond* (pp. 65-92): Routledge-Cavendish.
- McLeod, J. D., Lawler, E. J., & Schwalbe, M. (2014). *Handbook of the social psychology of inequality*: Springer.
- Motmans, J., & Burgwal, A. (2018). Health disparities between binary and non-binary trans respondents: The role of gender identity and socio-economic background characteristics. *International Journal of Transgenderism*.
- Motmans, J., & Longman, C. (2017). Wat maakt het verschil? Een genderkritisch perspectief op het thema intersekse. *Tijdschrift voor Seksuologie*, 41(2), 68-77.
- Motmans, J., Wyverkens, E., & Defreyne, J. (2018). *Leven als transgender persoon in België, tien jaar later*. Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen. Brussel. Retrieved from https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/118_-_leven_als_transgender_persoon_in_belgie.pdf
- Najmabadi, A. (2005). *Women with mustaches and men without beards: Gender and sexual anxieties of Iranian modernity*: Univ of California Press.
- Nicholas, L. (2018). Queer ethics and fostering positive mindsets toward non-binary gender, genderqueer, and gender ambiguity. *International Journal of Transgenderism*, 1-12.
- Oakley, A. (2016). Disturbing hegemonic discourse: Nonbinary gender and sexual orientation labeling on Tumblr. *Social Media + Society*, 2(3), 2056305116664217.
- Government Equalities Office, G. E. (2018). *National LGBT Survey: Research report*. Manchester: Open Government Licence.
- Richards, C., Bouman, W. P., & Barker, M.-J. (2017). *Genderqueer and non-binary genders*: Springer.
- Richards, C., Bouman, W. P., Seal, L., Barker, M. J., Nieder, T. O., & T'Sjoen, G. (2016). Non-binary or genderqueer genders. *International Review of Psychiatry*, 28(1), 95-102.
- Roose, H., & Meuleman, B. (2014). *Methodologie van de sociale wetenschappen: een inleiding*: Academia Press.
- Russell, S. T., Pollitt, A. M., Li, G., & Grossman, A. H. (2018). Chosen name use is linked to reduced depressive symptoms, suicidal ideation, and suicidal behavior among transgender youth. *Journal of Adolescent Health*, 63(4), 503-505.
- Schneider, D. J. (2005). *The psychology of stereotyping*: Guilford Press.
- Smiley, A., Burgwal, A., Orre, C., Summanen, E., García Nieto, I., Vidić, J., . . . Hård, V. (2017). Overdiagnosed but underserved: trans healthcare in Georgia, Poland, Serbia, Spain, and Sweden: Trans Health Survey.
- Smiley, A., Burgwal, A., Orre, C., Summanen, E., García Nieto, I., Vidić, J., . . . Köhler, R. (2017). *Overdiagnosed but Underserved*. Transgender Europe.
- Stryker, S. (2008). *Transgender history*: Seal Press.
- Tate, C. C., Youssef, C. P., & Bettergarcia, J. N. J. R. o. G. P. (2014). Integrating the study of transgender spectrum and cisgender experiences of self-categorization from a personality perspective. *18(4)*, 302.

- Thorne, N., Witcomb, G. L., Nieder, T., Nixon, E., Yip, A., & Arcelus, J. (2018). A comparison of mental health symptomatology and levels of social support in young treatment seeking transgender individuals who identify as binary and non-binary. *International Journal of Transgenderism*, 1-10.
- Titman, N. (2014). How many people in the United Kingdom are nonbinary. *10*, 2015.
- Transgenderwet. (2017). Retrieved from http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&table_name=wet&cn=2017062503
- Omzendbrief transgenderwet (2017). Retrieved from http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=2017121509&table_name=wet
- Valentine, D. (2007). *Imagining transgender*: Duke University Press.
- Valentine, V. (2015). *Non-binary people's experiences in the UK*. Scottish Trans. Retrieved from <https://www.scottishtrans.org/wp-content/uploads/2016/11/Non-binary-report.pdf>
- West, C., & Zimmerman, D. (1987). Doing gender. *Gender & Society*, 1(2), 125-151.
- Yeadon-Lee, T. (2016). What's the story? Exploring online narratives of non-binary gender identities. *The International Journal of Interdisciplinary Social Community Studies*, 11(2), 19-34.
- Zeluf, G., Dhejne, C., Orre, C., Mannheimer, L. N., Deogan, C., Höijer, J., & Thorson, A. E. (2016). Health, disability and quality of life among trans people in Sweden—a web-based survey. *BMC public health*, 16(1), 903.

VIII. Bijlagen

Bijlage 1: Informed consent

Onderzoek in het kader van de masterproef van **Maite Frey Alvarez** binnen de interuniversitaire opleiding Master of Arts in Gender en Diversiteit

INFORMED CONSENT

Ik, ondergetekende,
verklaar hierbij dat ik, als proefpersoon bij een onderzoek binnen het kader van een masterproef aan de interuniversitaire opleiding Master of Arts in Gender en Diversiteit,

- (1) de uitleg over de aard van de vragen, taken, opdrachten en stimuli die tijdens dit onderzoek zullen worden aangeboden heb gekregen en dat mij de mogelijkheid werd geboden om bijkomende informatie te verkrijgen
- (2) totaal uit vrije wil deelneem aan het wetenschappelijk onderzoek
- (3) de toestemming geef aan de proefleider om mijn resultaten op anonieme wijze te bewaren, te verwerken en te rapporteren
- (4) op de hoogte ben van de mogelijkheid om mijn deelname aan het onderzoek op ieder moment stop te zetten en dit zonder opgave van reden
- (5) ervan op de hoogte ben dat ik op aanvraag een samenvatting van de onderzoeksbevindingen kan krijgen

Gelezen en goedgekeurd op (datum),

Handtekening

De proefpersoon